

Viskarikansion kehittäminen Lepsämän päiväkodissa

Johanna Kainulainen, Sonja Ikonen

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Viskarikansion kehittäminen Lepsämän päiväkodissa

Johanna Kainulainen, Sonja Ikonen
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2023

Johanna Kainulainen, Sonja Ikonen

Viskarikansion kehittäminen Lepsämän päiväkodissa

Vuosi

2023

Sivumäärä

50

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää viskarikansio Lepsämän päiväkodille. Tavoitteena oli luoda työkalu, jonka avulla voidaan kehittää viisivuotiaiden lasten esiopetusvalmiuksia. Tavoitteena oli tehdä viskarikansiosta monipuolinen kokonaisuus, joka on mukautettavissa eri lapsiryhmien mielenkiinnonkohteiden, tarpeiden ja toiveiden mukaan. Tavoitteena oli kehittää suunnitelma ja ohjeistus viskaritoiminnalle koko toimintakauden ajaksi. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuspalveluihin kuuluva Lepsämän päiväkotikoti. Opinnäytetyö toteutettiin Lepsämän päiväkodin nykyisille ja tuleville viskareille.

Opinnäytetyön teoriapohjana käytettiin varhaiskasvatuksen perusteita, lapsilähtöisyyttä, pedagogiikkaa, osallisuutta ja viisivuotiaan kehitystä sekä oppimista eri osa-alueilla. Viskarikansion sisällön ja tavoitteiden tärkeimpänä lähteenä toimi valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Kansioon sisällytettiin vuodenaikoihin, juhliin ja kulttuuriperintöön sisältyviä tärkeitä teemoja. Kansiossa pääpaino oli kielellisten- matemaattisten- sekä kaveri- ja tunnetaitojen kehittämisessä. Toiminnassa painottui leikki, liikunta ja toiminnallisuus. Kansion oli tarkoitus helpottaa viskaritoiminnan suunnittelua koko toimintakauden ajan. Kansiosta tehtiin myös painettu kierrelehti, josta on helppo ottaa kopioita toiminnassa tarvittavista liitteistä. Kansion kehittämismenetelminä käytettiin kokeilevaa toimintaa, havainnointia, dialogista vuorovaikutusta ja työpaja toimintaa. Arvioinnissa käytettiin menetelminä havainnointia, itsearviointia ja varhaiskasvatuksen ammattilaisilta saatua palautetta. Arvioinnin yhteenvedonä kansion sisältö oli lapsille mielekästä ja sopivan haastavaa. Kansio oli esteettinen ja ymmärrettävä kokonaisuus. Palautteessa kansio nähtiin tarpeellisena ja tärkeänä. Jatkokehittämisessä nähtiin tärkeänä vielä lisätä lasten osallisuutta ja tehdä toimintatuokioihin monipuolisia vaihtoehtoja myös erilaisille oppijoille.

Asiasanat: varhaiskasvatus, pedagogiikka, 5-vuotiaan kehitys ja oppiminen, esiopetusvalmiudet, viskaritoiminta

Johanna Kainulainen, Sonja Ikonen

Developing a folder for 5-year-olds education for Lepsämä day-care centre

Year 2023

Pages

50

The purpose of this Bachelor's thesis was to develop folder for 5-year-olds education for Lepsämän day-care centre. The goal was to develop a tool to improve 5-year-olds pre-school education capacity. The purpose was to create a folder that is diverse whole which is adaptable with different groups interest, needs and wishes. The aim was to create a plan and instruction for 5-year-olds education for the whole period of activity. This Bachelor's thesis work partner was Lepsämän päiväkoti which belongs to Nurmijärvi municipality. This Bachelor's thesis was made for Lepsämän day-care centre's present and future 5-year-olds.

This Bachelor's thesis theoretical background is based on daycare fundamentals, child orientation, pedagogy, inclusion and 5-year-old development and learning in different sections. The education folder's content and goals most important source was national early childhood education and care curriculum. The folder included important themes like seasons, celebrations and cultural heritage. The folder's main emphasis was linguistic-, mathematical-, friend- and emotional skills development. The focus was on play, physical education and functionality. The folder was meant to ease 5-year-olds educations planning for the whole period of activity. The folder was also made to threaded leaf folder, so it is easy to take copies of the appendices needed in activity. The folder's development methods were experimental activities, observation, dialogue and workshop action. In evaluation the methods of observation, self-evaluation and feedback from early childhood education professionals were used. Summary of the evaluation was that the folders contents were meaningful and suitable for challenge for the kids. The folder was an esthetic and an understandable unity. In feedback folder was seen necessary and needed. In further development it was seen important to add even more child orientation and to have more diverse options in action times for different learners.

Keywords: early childhood education and care, pedagogy, 5-year-olds development and learning, pre-school education capacity, 5-year-olds education

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Kehittämistyön tausta	7
2.1	Lepsämän päiväkoti.....	8
2.2	Tarkoitus, tavoite ja onnistumisen kriteerit	9
3	Varhaiskasvatus Suomessa	9
3.1	Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa	10
3.2	Lapsilähtöinen toiminta ja osallisuus.....	13
3.3	Leikki ja liikunta kasvun, kehityksen ja oppimisen välineinä	14
4	Viskaritoiminta.....	15
4.1	Viisivuotiaiden esiopetusvalmiudet	16
4.2	Esiopetus	16
4.3	Kaksivuotinen esiopetus	17
5	Viisivuotiaan lapsen kehitys ja oppiminen	18
5.1	Fyysinen kehitys ja motoriset taidot	20
5.2	Psyykinen kehitys.....	21
5.3	Sosiaalinen kehitys.....	22
5.4	Matemaattiset taidot.....	23
5.5	Kielelliset taidot	24
5.6	Kaveri- ja tunnetaidot	25
6	Opinnäytön vaiheet	26
6.1	Viskarikansion suunnittelu.....	27
6.2	Viskarikansion toteutus ja sisältö	29
6.3	Viskarikansion arviointi	33
6.3.1	Itsearviointi	33
6.3.2	Palaute ammattilaisilta	35
6.3.3	Havainnot kokeilevasta toiminnasta	36
7	Pohdinta.....	37
7.1	Oma oppiminen.....	37
7.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	38
7.3	Opinnäytetyön käytettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet.....	39
	Lähteet	40
	Kuviot	44
	Liitteet.....	45

1 Johdanto

Viskari eli viisivuotiaiden esiopetuksen kaltainen toiminta on merkityksellinen osa viisivuotiaan herkkyykskausien tunnistamista sekä hyödyntämistä. Viskarikäytännöt ovat muotoutuneet päiväkodeissa ympäri Suomea jo 1980-1990-luvuilta lähtien. Vuonna 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun, jonka tarkoituksena on lisätä kouluksellista tasa-arvoa ja kehittää esiopetuksen laatua sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten oppimiseen, sosiaalisiin taitoihin sekä itsetuntoon. (Pilke 2021a; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena kehitettiin Lepsämän päiväkodille viskarikansio viisivuotiaiden pedagogisen toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin tueksi. Viskarikansion avulla pyritään varmistamaan viisivuotiaille ikä- ja kehitystaso huomioiden sopivan haastava toiminta ja tehtävät. Viskarikansion tavoitteena on tukea lasten esiopetusvalmiuksia sekä kielellistä- matemaattista- ja sosiaalista kehitystä. Viskarikansio sisältää monipuolisesti erilaisia leikkejä ja tehtäviä, joiden suunnittelussa on huomioitu Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet, Nurmijärven varhaiskasvatussuunnitelman painotukset sekä toimeksiantajan tarpeet ja toiveet. Kansion sisältö pohjautuu myös luotettavaan ja ajankohtaiseen kirjallisuuteen sekä tutkimukseen.

Raportissa kuvataan ensin kehittämistyön lähtökohdat ja tausta sekä esitellään opinnäytetyön toimeksiantaja. Sen jälkeen kuvataan kehittämistyön tarkoitus, tavoitteet ja onnistumisen kriteerit. Sen jälkeen kerromme varhaiskasvatuksen tavoitteista Suomessa, pedagogiikasta, lapsilähtöisestä toiminnasta ja osallisuudesta sekä leikin ja liikunnan merkityksestä kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa. Neljännessä luvussa kerrotaan viskaritoiminnasta, viisivuotiaiden esiopetusvalmiuksista, esiopetuksesta ja kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta. Viides luku käsittelee viisivuotiaan lapsen kehitystä osa-alueittain sekä oppimista kansioon rajatuin aihealueittain. Kuudennessa luvussa avataan kehittämistyön vaiheita, jotka sisältävät suunnittelun, viskarikansion toteutuksen ja tarkemman kuvauksen sisällöstä sekä arvioinnin. Seitsemännessä luvussa on pohdintaa työstä ja omasta oppimisesta sekä arviointia opinnäytetyön eettisyydestä, luotettavuudesta, käytettävyydestä ja jatkokehittämismahdollisuuksista.

2 Kehittämistyön tausta

Kehittämistyön aikaan toinen opinnäytetyöntekijöistä työskenteli toimeksiantajana olleen Lepsämän päiväkodin eräessä varhaiskasvatusryhmässä. Ryhmässä jossa toinen opinnäytetyöntekijöistä työskenteli, oli kolmetoista 5-vuotiasta lasta, jotka olivat siirtymässä seuraavana vuonna esiopetukseen. Lasten esiopetusvalmiuksien kehittäminen koettiin tärkeäksi ja esiopetusvalmiuksia kehittävän toiminnan suunnittelu oli ajankohtaista. Kehittämistyön aihe nousi myös lapsista, jotka kyselivät toimintakauden alussa viskaritoiminnan alkamisesta ja sen sisällöistä. Viskarikansion kehittäminen nousi siis myös lapsista ja sai osakseen kannatusta myös muilta kasvattajilta sekä päiväkodin johtajalta. Opinnäytetyömme aihe lähti tarpeesta kehittää viisivuotiaiden esiopetusvalmiuksia viskaritoiminnan avulla, ryhmässä, jossa oli enemmistö viisivuotiaita lapsia. Myös toimeksiantaja näki kehittämisen tarpeellisena ja kannusti kehittämistyöhön. Kehittämistyössä lähdettiin suunnittelemaan ja toteuttamaan kokeilevan toiminnan keinoin viskaritoiminnassa Lepsämän päiväkodissa.

Päiväkodissa jokaisella ryhmällä oli oma toimintasuunnitelma ja ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma. Viisivuotiaiden esiopetusvalmiuksien kehittämiseen ei ollut päiväkodilla tai ryhmillä toimintasuunnitelmia. Viskaritoiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi oli jokaisen ryhmän omalla vastuulla ja yhtenäiset linjaukset puuttuivat. Viskarikansio nähtiin myös työkaluna toiminnan yhtenäistämässä ja yhteisten painotusten löytämisessä. Viskarikansion toimintatuokiossa nähtiin tärkeänä kuitenkin toiminnan joustavuus ja muokattavuus eri ryhmien mielenkiinnonkohteiden ja tarpeiden mukaan. Viskarikansiolla pyrittiin siis kokoamaan yhteisiä painotuksia päiväkodin viskaritoimintaan, mutta huomioimaan myös ryhmien väliset erot ja erilaiset oppijat.

Viskarikansion hyödyllisyyttä perusteltiin myös opetuksen tasalaatuisuuden varmistamisella, jolloin myös lapset ovat tasa-arvoisemmassa asemassa esiopetusvalmiuksien kehityksen suhteen. Myös esimerkiksi ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan ollessa poissa, viskarikansiolla voidaan varmistaa viskareille toiminta, jossa on tarkkaan pohdittu lasten ikä- ja kehitystaso. Viskarikansion kaltaisesta suunnitelmasta on myös muiden ryhmän kasvattajien tai sijaisten helppo löytää jokaiselle viikolle sopivaa toimintaa, jossa on huomioitu myös ajankohtaiset juhlat ja vuodenajat.

Viskarikansion nähtiin myös helpottavan varhaiskasvatuksen opettajien työtä. Usein päiväkodeissa arki on hyvin kiireistä, ja toiminnan suunnittelulle jää valitettavan vähän aikaa. Valmis materiaali, joka on helposti käyttöönotettavissa helpottaa suunnittelutyötä, jolloin aikaa jää enemmän läsnä olemiseen ryhmässä, lasten havainnointiin, leikkien tukemiseen ja rikastuttamiseen sekä lasten päivittäiseen hoitoon ja huolenpitoon. Yhteiskunnassa vallitsevan keskustelun pohjalta voidaan myös todeta, että opettajat kokevat työn kuormittavaksi ja että työtä ei kyetä toteuttamaan tarpeeksi laadukkaasti työtehtävien suuren määrän vuoksi. Myös tilanne

varhaiskasvatuskentällä on huolestuttava pätevien opettajien suhteen, joten kaikki valmis materiaali työn helpottamiseksi nähtiin tarpeellisena.

Viskarikansion kehittäminen nähtiin ajankohtaisena myös kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun ollessa käynnissä. Viskarikansion avulla haluttiin edistää samoja asioita kuin kaksivuotisessa esiopetuksessa eli kehittää lasten oppimisvalmiuksia tavoitteellisen toiminnan ja leikin avulla. Tavoitteellinen viskaritoiminta voi myös kaksivuotisen esiopetuksen tavoin edistää lasten sosiaalista kehitystä. Parhaimmillaan viisivuotiaiden oppimisvalmiuksien tukeminen vähentää tuen tarvetta myöhemmin lapsen koulupolulla. Laadukas ja tavoitteellinen viskaritoiminta päiväkodissa edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa.

2.1 Lepsämän päiväkotiki

Opinnäytetyön toimeksiantajana toiminut Lepsämän päiväkotiki on osa Nurmijärven kunnan varhaiskasvatuspalveluita. Lepsämän päiväkodissa tarjotaan suomenkielistä varhaiskasvatusta, esiopetusta ja alkuluokka toimintaa. Varhaiskasvatusryhmiä on viisi ja ne toimivat päiväkodin tiloissa. Alkuluokkia on kuusi ja ne toimivat Lepsämän koulun Lintumetsän yksikössä, aivan päiväkodin vieressä. Myös Valkjärven alkuluokka ja päiväkotiki ovat samaa varhaiskasvatusyksikköä Lepsämän päiväkodin ja alkuluokkien kanssa. Kehittämistyön aikana toinen opinnäytetyön tekijöistä toimi Lepsämän päiväkodissa varhaiskasvatuksenopettajana 3-5-vuotiaiden ryhmässä.

Lepsämän päiväkotiki sijaitsee rauhallisella omakotitalo alueella Lepsämän Lintumetsässä. Päiväkodin lähellä on paljon luontoa, puistoja ja hiekkakenttä, joka talvisin jäädytetään luistelu varten. Päiväkotiki on itsessään kompakti. Varsinaista liikuntasalia ei tiloista löydy. Lasten kanssa liikutaan mahdollisuuksien mukaan paljon ulkona. Päiväkodin toiminnassa painottuu liikunta ja leikki. Leikkiä arvostetaan ja sen merkitystä lasten kehitykselle ymmärretään. Opiminen painottuu leikin kautta, lasten leikeille annetaan aikaa ja leikkejä tuetaan. Lepsämän päiväkotiki on ollut osana liikkuva varhaiskasvatus hanketta. Päiväkodissa on sen myötä toteutettu siihen liittyvää toimintaa sekä pidetty yllä aktiivista liikkumistiimiä. Liikkumistiimin tehtävänä on ollut suunnitella tapahtumia sekä tuoda tietoa ja jalkauttaa toimintaa hankkeesta päiväkodille.

Lepsämän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa on listattu päiväkodin arvoihin lapsilähtöisyys, kasvatuskumppanuus sekä toimiva työyhteisö. Lapsilähtöisyydessä perustana on turvallinen ja toimiva toimintaympäristö, jossa lapsille mahdollistetaan hyvä ja toimiva arki sekä mahdollisuus leikkiin ja syliin. (Nurmijärven kunta 2023, 4.)

2.2 Tarkoitus, tavoite ja onnistumisen kriteerit

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää viskarikansio Lepsämän päiväkodille. Tavoitteena oli luoda työkalu, jonka avulla voidaan kehittää viisivuotiaiden lasten esiopetusvalmiuksia. Tavoitteena oli tehdä viskarikansiosta monipuolinen kokonaisuus, joka on mukautettavissa eri lapsiryhmien mielenkiinnonkohteiden, tarpeiden ja toiveiden mukaan. Tavoitteena oli kehittää suunnitelma ja ohjeistus viskaritoiminnalle koko toimintakauden ajaksi.

Viskarikansion onnistumiskriteereinä oli, että sen sisältö olisi mahdollisimman hyvä, monipuolinen ja ymmärrettävä kokonaisuus sekä, että tuokiot olisivat helposti toteutettavissa. Viskarikansion ulkoasusta pyrittiin tekemään kaunis ja selkeä sekä kuvitettu. Onnistumiskriteerinä oli, että kansiossa näkyy valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, Nurmijärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma sekä Lepsämän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma, tarpeet ja toiveet.

3 Varhaiskasvatus Suomessa

Varhaiskasvatus Suomessa on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista ja siinä painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus on Suomessa yhteiskunnan palvelu ja se pitää sisällään monia tehtäviä ja tavoitteita. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetään varhaiskasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet. Tavoitteena on muun muassa edistää lapsen kasvua, kehitystä, hyvinvointia ja terveyttä kokonaisvaltaisesti huomioiden lapsen ikä ja kehitystaso. Tavoitteena on myös edistää elinikäistä oppimista ja oppimisen edellytyksiä inklusiivisesti sekä suunnitella ja toteuttaa pedagogista toimintaa, joka perustuu liikkumiseen, leikkimiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön. Lapsille tulee mahdollistaa myönteisiä oppimiskokemuksia. Toiminnan tulee edistää lasten vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä kehittää vertaisryhmässä toimimista. Toiminnan tulee kannustaa eettisesti kestävään ja vastuulliseen elämään sekä kanssa ihmisten kunnioittamiseen ja jäsenyyteen yhteiskunnassa. Lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Taidot ja tiedot, joita varhaiskasvatuksessa opitaan, tukevat lasten osallisuutta ja toimijuutta. Varhaiskasvatus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. (Opetushallitus 2022, 10-12; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023a.) Lepsämän päiväkodissa korostuu pedagogiikka ja lasten ikätasoisien kehityksen huomiointi sekä elinikäisen oppimisen edistäminen. Viskarikansio on pedagogisesti painottunut kokonaisuus, jonka avulla edistetään lasten ikätasoista kehitystä ja oppimaan oppimista. Kokonaisuudessa huomioidaan toiminnan mielekkyys ja mieleiset oppimiskokemukset. Viskarikansion toiminnassa painottuu leikki, liikunta sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. Viskarikansiossa huomioidaan myös kattavasti kulttuuriperintöön tutustuminen ja mahdollistetaan lasten luova ilmaisu.

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen järjestämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet liittää varhaiskasvatuksen tiiviiksi osaksi elinikäisen oppimisen ja kasvun tietä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet yhdistyvät myös vahvasti esi- ja perusopetussuunnitelmien kanssa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Varhaiskasvatuksessa myös jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan kehityksen, oppimisen ja hoidon tavoitteet sekä toimet, jotka omalta osaltaan ohjaavat varhaiskasvatuksen toteuttamista. Lasten mielipiteet ja näkemykset on selvitettävä varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023b.)

3.1 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Pedagogiikka perustuu käsitykseen lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta. Pedagogiikka perustuu monitieteiseen tietoon sekä arvoperustaan, jotka on määritelty varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Pedagogiikka on suunnitelmallista, tavoitteellista, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa toimintaa, joka tukee lasten hyvinvointia ja oppimista sekä edistää laaja-alaista osaamista. Pedagogiikkaa kuvastaa kokonaisvaltaisuus ja se on läsnä koko kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa, toimintakulttuurissa ja oppimisympäristöissä. Kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden ja ne painottuvat eri-ikäisillä lapsilla eri tavoin. Vuorovaikutus ja yhteinen toiminta lasten ja henkilöstön välillä on tapa toteuttaa pedagogiikkaa. (Opetushallitus 2022, 21.)

Pohja lasten laaja-alaiselle osaamiselle rakennetaan varhaiskasvatuksessa. Laaja-alaisen osaamisen sisältämät tavoitteet ohjaavat omalta osaltaan pedagogisen toiminnan suunnittelua. Laaja-alainen osaaminen on kokonaisuus, joka rakentuu tiedoista, taidoista, arvoista, asenteista ja tahdosta toimia. Laaja-alainen osaaminen sisältää kuusi osa-aluetta, jotka liittyvät toisiinsa (kuvio 1). Osa-alueita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, digitaalinen osaaminen ja osallistuminen ja vaikuttaminen. (Opetushallitus 2022, 22-23.)

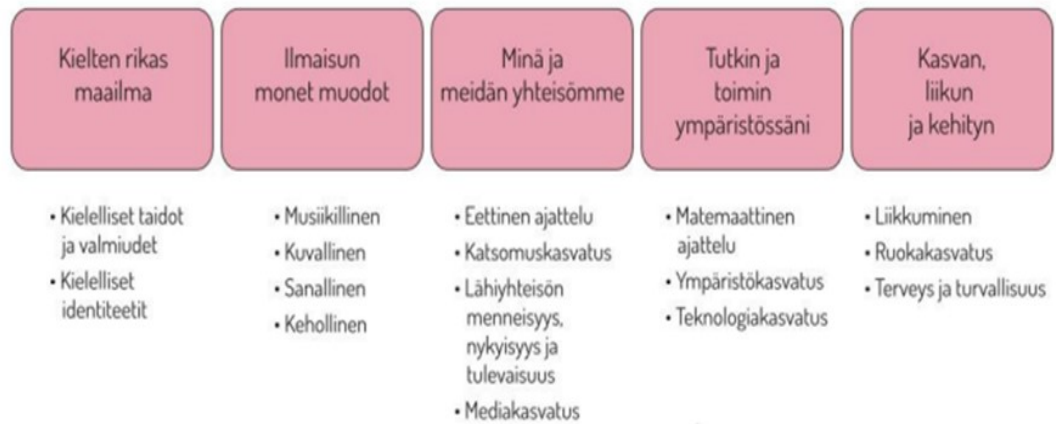

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen Laaja-alainen osaaminen

Ajattelu ja oppiminen liittyvät elinikäiseen oppimiseen, jossa korostuu rohkeus, innostus sekä avoimuus uusiin asioihin. Moninaistuva maailma korostaa kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitojen tärkeyttä, joille luodaan pohjaa jo varhaiskasvatuksessa, jossa lapsia opetetaan toisen ihmisen kunnioittamiseen. Varhaiskasvatuksen toiminnassa keskeistä on myös itsestä huolehtiminen ja arjen taitojen harjoittelu. Lapsia opetetaan pitämään hyvää huolta omasta ja toisten hyvinvoinnista sekä kestävä elämäntapaa opetellaan ja mallinnetaan lapsille. Monilukutaito nähdään ympäröivän maailman ymmärtämisessä, vuorovaikutuksessa ja kulttuurisesti moninaisten viestin tulkinnessa keskeisenä taitona. Digitaalinen osaaminen taas on nykypäivänä iso osa lasten elämää ja sitä tarvitaan yhteiskunnassa, vuorovaikutuksessa sekä oppimisessa ja toimimisessa erilaisilla digitaalisilla alustoilla. Lapsien tulee saada kehittää osallistumisen ja vaikuttamisen taitojaan osallistumalla ja vaikuttamalla jo varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2022; Opetushallitus 2023a.)

Pedagogisen toiminnan keskeiset tavoitteet ja sisällöt kuvataan oppimisen alueissa (Kuvio 2). Oppimisen alueet ohjaavat pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteuttamista monipuolisesti ja eheästi, yhdessä lasten kanssa. Oppimisen alueet ovat toisiinsa yhteydessä olevia kokonaisuuksia, joiden aihepiirejä yhdistellään huomioiden myös lasten mielenkiinnon kohteita sekä osaamista. Oppimisen alueet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi, jotka ovat Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä Kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2022.)

Oppimisen alueet

Kuvio 2: Oppimisen alueet varhaiskasvatuksessa

Kielten rikas maailma oppimisen alue kiteyttää lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisen identiteetin oppimisen. Varhaiskasvatuksessa kieliä, kulttuureja ja tekstejä kohtaan ruokitaan innostusta ja kiinnostusta. Lapsen kielen kehitys on yhteydessä myös monilukutaitoon ja laaja-alaisen osaamisen kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen. Kielelliset taidot mahdollistavat vaikuttamisen keinoja, osallisuutta ja aktiivista toimijuutta. Ilmaisun monet muodot oppimisen alueen keskeinen tavoite on tukea tavoitteellisesti lasten musiikillista, sanallista, kehollista ja kuvallista ilmaisua sekä tutustuttaa lapset eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot, myönteinen minäkuva sekä valmiudet ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa kehittyvät taiteellisen kokemisen sekä ilmaisemisen avulla. Minä ja meidän yhteisömme oppimisen alueessa lähestytään lasten ymmärrystä lähiyhteisön monimuotoisuudesta ja siinä toimimisesta eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmasta. Tutkin ja toimin ympäristössäni jäsentää varhaiskasvatuksen tärkeää tehtävää kehittää lasten kykyä havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään tutkimalla ja toimimalla rakennetuissa ympäristöissä sekä luonnossa. Tutkin ja toimin ympäristössäni oppimisen alueeseen liittyy myös teknologia- ja ympäristökasvatus. Kasvan, liikun ja kehityn oppimisen alue, koostuu liikkumisesta, ruokakasvatuksesta, terveydestä ja turvallisuudesta. (Pedanet 2023.)

3.2 Lapsilähtöinen toiminta ja osallisuus

Lapsilähtöisyys tarkoittaa oppimis- ja opettamisprosessia, joka perustuu lapsen kulttuuriin, kokemuksiin ja toimintaan. Toimintaa ja merkityksellisiä kokemuksia tulee suunnitella ja mahdollistaa niiden pohjalta niin, että päiviin sisältyy leikkimistä, liikkumista, tutkimista, taiteellista ilmaisemista ja kokemista. Lapsilähtöinen kasvattaja kunnioittaa lapsia ainutlaatuisina yksilöinä. Lapsilähtöisen kasvattajan tulee ymmärtää, että jokaisella lapsella on omat tunteet, ajatukset, mielipiteet, mielenkiinnonkohteet, kehittymistarpeet ja vahvuudet. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, leikkijänä, tutkijana ja tekijänä. Kasvatuksen, opetuksen ja hoidon avulla tuetaan lasten yksilöllisiä kehityspiirteitä. Lapsilähtöisessä toiminnassa korostetaan kasvattajien ja lasten yhteistyötä, tasavertaista toimimista ja vuorovaikutusta, jossa kummallakin osapuolella on mahdollisuus tehdä aloitteita. Lapsilähtöisyys sisältää myös emotionaalista tukea ja turvallisuutta luovia rajoja. Kasvatuksessa korostuu kiitos, tuen anto ja onnistumisen kokemukset. Rankaisua ei käytetä lapsilähtöisyydessä kasvatustapahtumana. Lapsilähtöisyydessä nähdään turvallisen ja kannustavan aikuisen, vertaisryhmän sekä innostavan ja kiinnostavan kasvu- ja oppimisympäristön yhdessä luovan puitteet uuden oppimiselle, kasvulle ja kehitykselle. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2011, 35-37.)

Osallisuus on myös yksi lapsilähtöisyyden ydinperiaatteista. Varhaiskasvatuksessa lapsille tulee mahdollistaa osallistuminen kaikkiin arjen toimintoihin koskeviin päätöksiin sekä toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Laurea ammattikorkeakoulu 2021, 76.) Osallisuus varhaiskasvatuksessa rakentuu lapsen ja aikuisen sekä ryhmän ja yksilön välisessä vuorovaikutuksessa, kohtaamisissa, valinnoissa ja toimintaan vaikuttamisessa. Osallisuus on lasten kokemuksia merkityksellisistä tilanteista ja arjen kohtaamisista. Osallisuuden kokemus herättää iloa, innostusta ja luo tilanteita mielekkäälle oppimiselle johon lapsi sitoutuu. Yksi osallisuuden osatekijöistä liittyy oppimiseen tuettuna aikuisen turvassa, sillä tunne turvallisuudesta rakentaa halua osallistua ja vaikuttaa. Oppiminen myös vaatii toistoja ja epäonnistumisia, joiden kanssa lapsi ei saa jäädä yksin. (Leinonen 2014.)

Osallisuutta voidaan tukea jo aivan pienestä asti tarttumalla ja vastaamalla lasten aloitteisiin. Myös leikissä voidaan tukea lasten osallisuutta. Lapsi voi vaikuttaa esimerkiksi siihen mitä hän leikkii, millä leluilla ja kuinka kauan. Erialaisten menetelmien tai pedagogisten vinkkien sijaan kasvattajan tulisi sisäistää osallisuus selkeäksi kokonaisuudeksi ja tahtotilaksi, jolloin sen soveltaminen eri-ikäisten lasten kanssa käy luontevasti ja helposti. Pienestä asti osallisuutta ruokkivassa ilmapiirissä kasvanut lapsi kasvaa yksilöksi, joka osaa ja uskaltaa vaikuttaa asioihin. (Ahonen 2017, Osallisuus toimintaa ohjaavana arvona.)

3.3 Leikki ja liikunta kasvun, kehityksen ja oppimisen välineinä

Leikin merkitys lapsen elämässä sekä sen pedagogiset mahdollisuudet oppimisen ja hyvinvoinnin edistäjänä ymmärretään varhaiskasvatuksessa. Leikki itsessään on lapselle motivoivaa toimintaa, joka tuottaa iloa. Leikin kautta opitaan uutta ja luodaan merkityksiä ympäröivästä maailmasta sekä itsestä. Varhaiskasvatuksessa tuetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti lasten leikkejä ja vertaissuhteita. Sosiaalisia suhteita tukemalla varmistetaan jokaisen lapsen mahdollisuus osallistua leikkiin ja yhteiseen toimintaan. Varhaiskasvatuksessa leikki on keskeinen työtapa ja lapsilla tulee olla mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin, sillä leikki edistää oppimista, kehitystä ja hyvinvointia. Leikkiä kuvastaa kokonaisvaltaisuus ja se on lapsille tapa rakentaa kuvaa ja havainnoida maailmaa. Oppimista edistävät elementit kuten innostus, yhdessä toimiminen ja itsensä haastaminen ovat kaikki läsnä leikissä. Leikissä lapsi saa myös olla aktiivinen toimija, kokeilla, yrittää ja erehtyä sekä mallintaa toimintaa ja kokeilla haaveitaan ja toiveitaan. Leikki kehittää ryhmässä myös tunneilmastoa ja yhteisöllisyyttä, tunteiden säätelyä ja toisten näkökulmien huomioimista. (Opetushallitus 2022, 39; Opetushallitus 2023a.)

Leikki kehittää lapsen emotionaalista, sosiaalista, kognitiivista ja motorista kehitystä. Leikin avulla myös lapsen kielelliset taidot ja vuorovaikutustaidot kehittyvät. Lapsi oppii myös vapaamuotoisessa leikissä, mutta varhaiskasvatuksen opettaja voi myös tavoitteellisesti ohjata leikkiä toivottuun suuntaan. Oppimisessa on aina tietty tavoite, jota kohti toiminta menee, mutta lapselle sisältöä tärkeämpää on tapa, jolla opitaan. Lapsi oppii parhaiten mieluisen leikin ja toiminnan yhteydessä. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 83; Tiainen & Välimäki 2015, 13.)

Leikkiminen, luominen ja mielikuvituksen käyttö on tärkeää viisivuotiaalle, sillä se kehittää lapsen suunnitelmallisuutta, muistia, omatoimisuutta sekä auttaa lasta oppimaan omista ja muiden kyvyistä. Viisivuotias on kiinnostunut leikkimään ikätovereiden kanssa ja usein sama leikki voi jatkua kavereiden kesken pienillä muutoksilla monta päivää. Lapselle tulisi antaa aikaa ja mahdollisuus pitkäkestoiseen leikkiin ikätovereidensa kanssa. Lapsi tarvitsee positiiivista palautetta ja kannustusta, jotta hänen ideointikykynsä ja leikkiin sitoutuminen kehittyvät. (Kuopion kaupunki 2013; MLL 2017.)

Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksissa ohjeistetaan lasten liikunnan määrään, laatuun, välineistöön ja ympäristöön liittyvissä asioissa. Suositusten mukaan lasten tulisi liikkua reippaasti vähintään 2 tuntia päivässä ja lapsilla tulisi päivittäin olla mahdollisuuksia harjoitella motorisia perustaitoja erilaisissa ympäristöissä. Ympäristön tulee houkuttaa turvalliseen liikkumiseen ja kasvattajien tulee poistaa mahdollisia esteitä liikkumiselle. Päiväkodeissa tulee olla hyvä liikkumisen perusvälineistö, joka on lasten saatavilla myös lasten omaehtoisessa toiminnassa. Liikuntaa tulee suunnitella tavoitteellisesti ja monipuolisesti jokaiselle päivälle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 3.)

Motoristen perustaitojen tukeminen on iso osa varhaisvuosien liikuntakasvatusta. Lasten karkeamotorisella kompetenssilla ja motorisilla perustaidoilla on yhteys fyysiseen aktiivisuuteen myöhemmin elämässä. Motorisilla taidoilla on myös osoitettu olevan merkitystä kognitiivisiin toimintoihin, koulumenestykseen, luku- ja laskutaitoon sekä päättelykykyyn. Kasvatusvas- tuussa olevien ammattilaisten ja aikuisten tulee muistaa, että motorisilla perustaidoilla on merkittävä merkitys lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Lasten tulee antaa liikkua ja leikkiä kaikkina vuodenaikoina erilaisissa ympäristöissä, ilman turhia kieltoja. (Iivonen, Laukkanen, Haapala & Reunamo, 2016, 34-35.)

4 Viskaritoiminta

Viskari on viisivuotiaille lapsille suunniteltua esiopetuksen tapaista toimintaa, jonka järjestää lapsen oma päiväkotit. Kaikissa päiväkodeissa tai ryhmissä sitä ei kuitenkaan järjestetä, sillä se ei ole lakisääteistä. Viskaritoiminta on valtakunnallisen- sekä kunnan oman varhaiskasva- tussuunnitelman mukaista toimintaa. (Pilke päiväkodit 2021a.) Viskareista puhuttaessa tarkoi- tetaan siis viisivuotiaita lapsia, jotka siirtyvät seuraavana lukuvuotena esiopetukseen. Viskari vuoden tavoitteena on saavuttaa valmiuksia esiopetusta varten, jotta siirtymä olisi mutkaton. Viskari vuonna harjoitellaan ajattelua ja oppimista, tuetaan lasten sosiaalisten taitojen kehi- tystä, tunnetaitoja ja vertaissuhteiden syntyä. Varhaiskasvatuksessa voi olla viisivuotiaiden kanssa samassa ryhmässä jopa kolmevuotiaita lapsia, jolloin viskaritoiminnan avulla pyritään varmistamaan pedagogisesti laadukas ja ikätasoinen pienryhmätoiminta viisivuotiaille lapsille. Viskaritoiminnassa korostuu toiminnallinen oppiminen leikkien ja liikkuen. Viisivuotiaille lap- silla on innokkuutta oppia uutta ja lapsi saa oppimisesta mielihyvää. On siis hedelmällistä ja tärkeää suunnitella juuri viisivuotiaille sopivan haastavia toimintatuokioita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt vuonna 2021 viisivuotiaiden lasten pedagogiikkaa sekä taito- ja taidekasvatuksen nykytilaa sekä kehittämistarpeita varhaiskasvatuksessa. Peda- gogiikassa arvioitiin varhaiskasvatus suunnitelman (2018) perusteissa määriteltyjen viiden op- pimisen alueen toteutumista, lasten ja kasvattajien välillä tapahtuvaa vuorovaikutusta sekä toiminnan suunnittelua ja arviointia. Arvioinnin tulosten perusteella Karvi kokosi kehittämis- tarpeet viisivuotiaiden pedagogiikan sekä taito- ja taidekasvatuksen kehittämiseksi. Kehittä- mistarpeina nähtiin muun muassa: Varhaiskasvatuksessa on huolehdittava, että viisivuotiaille on mahdollisuuksia niin omaehtoiseen kuin myös ohjattuun monipuoliseen eri oppimisen alu- eita yhdistelevään leikkiin. Pedagogiikan kehittämisessä tulee huomioida varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaisuus. Lasten osallisuus tulee mahdollistaa. Kaikenikäisten lasten kanssa tulee toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista toimintaa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee huolehtia lasten monipuolisesta taiteellisesta kokemisesta ja tekemisestä. Tärkeää on myös ymmärtää, että monet uudistukset varhaiskasvatuksessa viime aikoina ovat kohdistuneet viisivuotiaisiin lapsiin. Myös Karvin arvioinnin tulokset painottavat

varhaiskasvatuksen kehittämistä pedagogisena jatkumona niin, että huomioiduksi tulee kaikki varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset. (Karvi 2021,4-6.)

4.1 Viisivuotiaiden esiopetusvalmiudet

Oppimisenpolun tavoitteena on, että varhaiskasvatus, esiopetus ja koulu muodostavat johdonmukaisen jatkumon, joka tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Opetuksen ja tuen käytäntöjen tulisi olla yhdenmukaiset. Onnistunut ja suunniteltu siirtymä edistää lasten hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta ja oppimisedellytyksiä. (Pedanet 2023.) Esiopetusvalmiuksiin kuuluvat perustaidot, joita tarvitaan oppimisessa ja elämässä ylipäätään. Niihin kuuluvat yhteistyötaidot, identiteetti ja autonomia sekä osallisuuteen kasvaminen. Valmiuksiin kuuluu myös ongelmanratkaisutaidot, oppimaan oppinen sekä pitkäjänteisyys. Esiopetuksessa painotuu matemaattiset, kielelliset ja sosiaaliset taidot, joihin keskitytään myös kehitettäessä lasten esiopetusvalmiuksia.

Viskarikansion tuokioilla pyrimme vahvistamaan lasten itseluottamusta ja käsitystä itsestä oppijana positiiviseen suuntaan. Koimme tärkeäksi mahdollistaa lapsille onnistumisen kokemuksia ja myönteisiä oppimistuokioita, joissa jokainen lapsi tulee kuulluksi. Tuokioissa harjoitellaan itseilmaisua laulaen, leikkien, saduttaen, riimitellen, liikkuen sekä kuvallisen ilmaisun kautta. Lasten käsitystä itsestä oppijana rakennetaan myönteiseksi ja vahvistetaan sitä. Työskentelyssä painottuu ryhmätyöskentely, jossa harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja vertaisryhmässä toimimista.

4.2 Esiopetus

Maailmalla esiopetuksella tarkoitetaan kaikkea 3-6-vuotiaiden kasvatus- ja opetustoimintaa, mutta Suomessa esiopetus on rajattu 6-vuotiaiden lasten kasvatus- ja opetustoimintaan ennen kouluikää. Esiopetusta järjestetään päiväkodissa tai koulussa ja sen tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä tukea lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, emotionaalista ja kognitiivista kehitystä. Esiopetuksen tarkoitus on lisätä tasavertaisuutta kaikille lapsille koulun alkuun eri puolella Suomea sekä lisätä lapsen perustietoja ja -taitoja lasten lapsen oppimistaitoja ja parantaen lapsen minäkuva. Esiopetussuunnitelmassa huomioidaan myös mahdolliset oppimisvaikeudet ja niiden ehkäiseminen. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 109.)

Esiopetuksen perustana on eheyttäminen eli eri aihekokonaisuuksien ja tiedonalojen liittyminen toisiinsa. Esiopetuksessa eheyttämisen periaatteena on liittää käsiteltävät teemat lapsen elämänpiiriin, joka mahdollistaa lapsen maailmankuvan laajenemisen. Esiopetuksessa toiminta pohjautuu erilaisiin menetelmiin ja toiminnassa painotetaan leikinomaisia keinoja. Esiopetuksessa tutustutaan muun muassa kielellisiin taitoihin, matematiikkaan, etiikkaan,

ympäristöön ja luonnontietoon, terveyteen, fyysiseen ja motoriseen kehitykseen sekä taiteeseen ja kulttuuriin. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 110-111.)

4.3 Kaksivuotinen esiopetus

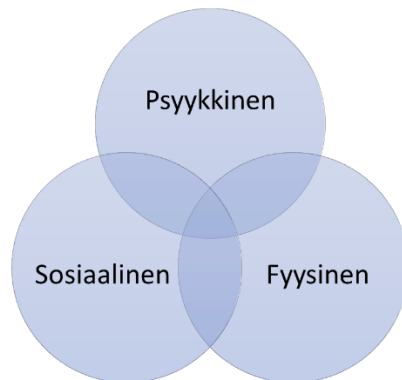
Opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttama kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu on käynnissä 2021-2024. Kokeilussa on mukana 2016 ja 2017 syntyneitä lapsia noin 10 000. Tarkoituksena kaksivuotisessa esiopetuksessa on edistää koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää laatua ja vaikuttavuutta esiopetuksessa sekä selvittää jatkumoa varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen välillä. Kaksivuotisen esiopetuksen avulla pyritään pienentämään eroja lasten osaamisessa sekä antamaan tukea sitä tarvitseville entistä aikaisemmin. Lisäksi pyrkimyksenä on saada entistä isompi osa lapsista osallistumaan varhaiskasvatukseen. Tarkoituksena on myös perheiden palveluvalintojen selvittäminen sekä tiedon lisääminen kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista sosiaaliseen kehitykseen, oppimis- ja kehitysedellytyksiin sekä terveen itsetunnon kehitykseen. (Opetushallitus 2023a; Korkeakivi 2021.)

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteissa pedagogiikassa korostuu lapsilähtöisyys, leikki sekä tutkiva havainnointi. Lisäksi kaksivuotisessa esiopetuksessa korostuu kaverisuhteet ja tunnetaidot sekä matematiikan taidot, joissa on suurimmat osaamiserot koulun alkaessa. (Opetushallitus 2021,7; Korkeakivi 2021.) Kaksivuotisella esiopetuksella pystytään havaitsemaan aiempaa paremmin lasten tuen tarpeet jo ennen kouluikää. Viskaritoiminnan kehittäminen on myös yksi keino edistää esiopetusta, kouluvalmiuksia ja elinikäistä oppimista sekä hyödyntää hyvin otollinen ja hedelmällinen viiden vuoden ikä oppimisen ja kehityksen kannalta. Kokeilun opetussuunnitelman perusteissa painottuvat paljolti samat asiat, kuin meidän kehittämässämme viskarikansiossa. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun ollessa vielä kesken sen tuloksia ei voida vielä arvioida tarkemmin.

Viskarikansion sisällössä on ajateltu tärkeimpiä taitoja, jotka ovat kaksivuotisen esiopetuksen ytimessä kuten kaverisuhteet, tunnetaidot sekä matematiikan taidot. Varsinkin matematiikassa lapsilla on paljon eroja osaamistasoissa esiopetuksessa ja alakoulussa, jonka vuoksi sen harjoittelun merkitys jo viskarivuodella korostuu. (Korkeakivi 2021.) Viskarikansion tarkoituksena on antaa lapsille tasalaatuista opetusta läpi toimintavuoden, vaikka opettaja olisi välillä pois ryhmästä tai vaihtuisi. Viskarikansio myös antaa lisää aikaa opettajalle olla konkreettisesti lasten kanssa, kun toiminnan suunnitteluun ei mene niin paljon aikaa ja siten kehittää lapsien osaamista.

5 Viisivuotiaan lapsen kehitys ja oppiminen

Tieto kehityksestä rakentaa pohjaa ammattitaidolle ja auttaa näkemään lapset yksilöinä. Lapsikäsitys nykyisin pohjaa holistiseen ihmiskäsitykseen, jossa psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen kehitys nähdään kokonaisuutena ja jokaisen lapsen kehitys yksilöllisenä. Fyysinen-, psyykinen- ja sosiaalinen kehitys ovat kehityksen osa-alueita, jotka kuvaavat ihmisen kokonaiskehitystä (kuvio 3). (Järvinen ym. 2011, 38; Jarasto & Sinervo 2000, 62).

Kuvio 3: Kehityksen osa-alueet

Jokainen osa-alue ja muutokset niissä, vaikuttavat ja ovat sidoksissa toisiinsa. Kun lapsi kehityy jollain osa-alueella se vaikuttaa myös toisen osa-alueen kehitykseen. Erityisesti fyysimotorinen kehitys avaa mahdollisuudet psyykkis-sosiaaliselle kehitykselle, liikkumisen mahdollistaessa erilaisia kokemuksia sosiaalisesta maailmasta. Viiden vuoden iässä tulee usein vaihe, jolloin lapsen kypsyyneisyys on hyvin havaittavissa kehityksen eri osa-alueilla. Lapsi on tasapainoisempi, levollisempi ja isomman oloinen. Tämä on usein tyynempi vaihe ennen uusia myrskyisempiä vaiheita. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 30.) Jarasto & Sinervo 2000, 62.) Viskarikan-sion toiminnallisuus ja toiminnassa mahdollistettu liikkuminen parantaa lasten oppimismahdollisuuksia ja tukee psyykkistä- ja sosiaalista kehitystä.

Viisivuotias lapsi on leikki-iässä ja on tyypillisesti hyvin vilkas, utelias ja aloitekykyinen touhuaja. Viisivuotiaalla on hyvä mielikuvitus ja leikeissä näkyy symboliikka. Leikit ovat yhteisleikkejä ja pysyvät kaverisuhteet alkavat muodostua. Viisivuotiaan kehittyvät sosiaaliset taidot näkyvät esimerkiksi aiempaa parempana kykynä ottaa toiset huomioon. Myös omien tunteiden ja käytöksensäätelyn taidot kehittyvät ja se auttaa keskittymisessä ja ohjeiden seuraamisessa. Lapsi on myös aiempaa parempi tekemään valintoja. Viisivuotias lapsi alkaa tunnistamaan kirjaimia ja laskemistaidot edistyvät. Hienomotoriikan kehitys näkyy edistyvinä piirustuksina ja askartelun tuotoksina. Viisivuotiaalla on hyvät kielelliset taidot ja hän kykenee keskustelemaan, pohtimaan ja kyselemään asioita hyvin monipuolisesti ja laajasti. (Duodecim 2021.)

Viisivuotiaalla lapsella on huomattavan laaja tietoperusta ja lapsi kykenee jo hyvin eri sisältö-aluekohtaisten tietojen hallintaan sekä omaa paljon omia kiinnostuksenkohteita. Lasten mielenkiinnonkohteiden hyödyntäminen helpottaa uuden tiedon käsittelyä ja oppimista. Tällä tavoin tietämys voi laajentua pikkuhiljaa myös omien erityisalueiden ulkopuolelle. Ympäristöllä ja vuorovaikutuksella on suuri merkitys siihen, miten lapsi jäsentää maailmaa, kehittyy ja oppii uutta. Päivittäiset leikki ja ongelmanratkaisu prosessit luovat viisivuotiaalle mahdollisuuden kehittyä ja oppia uutta. Kehityksen kannalta toiminnassa on olennaista lapsen toimijuus, toiminnan sopiva haastavuus, säännöllisyys, vastavuoroisuus ja lasten henkilökohtaisten ominaisuuksien huomioiminen. (Nurmi ym. 2014, Kehityspsykologinen näkökulma.)

Kehitystason huomiointi on lapsen oppimisen ja ohjaamisen kannalta merkittävää tuntoa ja huomioida, oppimisen ollessa tehokkainta silloin kun työskennellään oikea-aikaisesti herkkyyksikauden aikana. Tällöin puhutaan lähikehityksen vyöhykkeestä, joka tarkoittaa lapsen taitotason ja potentiaalisen taitotason välillä työskentelyä. Oppimisessa edetään aikuisen tuella ja pikkuhiljaa toiminta ja taidot sisäistyvät lapsen itsenäiseksi toiminnaksi. Lapselle tulisi siis luoda tilanteita, joissa hän työskentelee itsenäisessä toiminnassa saavuttamansa taitotason yläpuolella aikuisen tukemana. Kehityksessä on yleisiä aikatauluja tiettyjen taitojen oppimiselle kuten puhumaan oppiminen tai käveleminen, mutta jokainen lapsi on kuitenkin yksilö ja oppii asioita omassa tahdissaan ja tuen tarve vaihtelee yksilön, kehitysvaiheen ja tilanteen mukaan. (Whalman-Neuvonen & Hannonen 2015, 40-41; Mielenterveystalo 2022.)

Viisivuotias on kova pohtimaan erilaisia ilmiöitä ja asioita sekä uskoo, että vanhemmalla on vastaus kaikkeen. Viisivuotias tykkää pohtia asioita yhdessä vanhemman tai aikuisen kanssa ja innostuu oivaltaessaan jotain uutta. Viisivuotias voi suunnitella ja keskittyä omaan toimintaansa entistä paremmin sekä pystyy muistamaan asioita kuukausien tai jopa vuosien takaa. Viisivuotiaat lapset ovat innokkaita kokeilemaan erilaisia asioita ja ilmiöitä sekä osaavat jo suunnitella tekemisiään etukäteen. Viisivuotias pystyy keskittymään entistä paremmin ja jaksaa jatkaa toimintaansa, kunnes on omasta mielestään valmis. (MLL 2017; MLL 2013.)

Viisivuotias on usein kiinnostunut numeroista ja kirjaimista ja pystyy laskemaan jopa kymmeen sekä kirjoittamaan oman nimensä. Viisivuotiaan puhe alkaa olla kieliopillisesti selkeää ja hän pärjää usein arkipäiväisissä tilanteissa myös vieraiden ihmisten kanssa. Viisivuotias ymmärtää jo erilaisia käsitteitä kuten vähän tai paljon sekä pystyy seuraamaan monimutkaisiakin tarinoita ja keksiä itsekin erilaisia juonenkäänteitä. (MLL 2017.)

5.1 Fyysinen kehitys ja motoriset taidot

Puhuttaessa fyysisestä kehityksestä puhutaan fyysisestä kasvusta ja motorisesta kehityksestä. Viisivuotiaan lapsen fyysinen kasvu on usein tasaista. Motoriset taidot luovat perustan liikkumiselle. Motoriset taidot voidaan jakaa karkeamotorisiin-, hienomotorisiin- ja havaintomotorisiin taitoihin. Karkeamotoriset taidot sisältävät suurten liikkeiden kehityksen kuten juoksemisen ja kiipeämisen. Hienomotoriset taidot pienten liikkeiden hallintaa kuten erilaiset sorminäppäryyttä vaativat askareet. Havaintomotoriset taidot käsittävät lapsen kyvyn hahmottaa itsensä suhteessa tilaan, aikaan ja voimaan. (Neuvokas perhe 2022.)

Motorisella kehityksellä tarkoitetaan tahdonalaista ja tietoista toimintaa, joka on lihaksiston, hermoston ja luuston yhteistoiminnassa aikaansaatu. Motoriseen toimintaan liittyy havaitseminen, suunnittelu ja motivaatio. Motoristen taitojen kehitys on tärkeä osa lapsen kokonaiskehitystä ja kasvua. Viisivuotias lapsi on motoristen perustaitojen harjoittelu vaiheessa ja opettelee käyttämään lihaksistoaan erilaisissa arkipäivän askareissa hyvin monipuolisesti. Lapsi on onnellinen ja innoissaan uusista opituista taidoista. Viisivuotias lapsi pitää erityisesti erilaisista liikuntaleikeistä ja on karkeamotorisiltataidoiltaan jo melko taitava. Viisivuotias osaa juosta, kiivetä, hypätä trampoliinilla, pyöräillä, potku lautailta ja keinua. Usein viisivuotias myös harjoittelee luistelua ja hiihtämistä. Liikkuminen on sulavaa ja hallittua. Viisivuotias nauttii myös musiikin tahtiin liikkumisesta ja jumppaamisesta ja luova ilmaisu onkin hänelle tärkeää. Viisivuotias oppii yhdistelemään eri liikkeitä aiempaa paremmin. Viisivuotiaalle alkaa olla kehittynyt siis kaikki motorisen kehityksen perusvalmiudet. On tärkeää seurata motoristen taitojen kehitystä ja tunnistaa mahdolliset kehitysviivästymät ajoissa. (Innostun liikumaan 2022; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 84-85; Innokylä 2022; MLL 2019.) Viskarikansioon lisättiin lasten motoristen taitojen havainnointi. Havainnoinnilla varmistetaan, että lasten puutteet motorisessa kehityksessä ja kehityksen viivästymät huomataan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ne voidaan huomioida toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Havaintomotoristen taitojen osalta havainnoidaan, pystyykö lapsi tekemään symmetrisesti ja samanaikaisesti liikkeitä kehon molemmilla puolilla sekä kehon keskilinjan ylittäviä liikkeitä. Osaako lapsi jäljitellä toisten liikkeitä kuvien avulla tai mallista ja osaako lapsi liikkua musiikin tai muun rytmin tahtiin sekä onko lapsen kätisyys vakiintunut. Muiden motoristen taitojen osalta tulee havainnoida tasapainoa, liikkumisen sujuvuutta ja keinoja sekä käsittelytaitoja. Tasapainon osalta on hyvä havainnoida osaako lapsi luistella, hiihtää, pyöräillä tai kävellä kaupan penkin tai muun päällä sekä kuinka pitkään lapsi pysyy pystyssä yhdellä jalalla seisten. Liikkumisen sujuvuuden ja keinojen osalta havainnoidaan ottaako lapsi painon koko jalalle kävellessään ja heiluuko kädet vastakkaisuusperiaatteen mukaan kävellessä ja juostessa. Osaako lapsi juosta eri nopeuksilla ja laukata. Osaako lapsi hypellä paikallaan, hypätä ylöspäin ja eteenpäin sekä kuinka hyvin lapsi osaa kiivetä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 24.)

Hienomotorisiin taitoihin tarvitaan pieniä lihasryhmiä. Hienomotoriset tehtävät vaativat silmän ja käden koordinaation yhteistyötä, sorminäppäryyttä ja täsmällisyyttä. Viisivuotiaan lapsen hienomotoriset taidot kehittyvät vauhdilla. Lapsi oppii esimerkiksi pitämään kynää tietyssä kädessä eikä enää vaihtelee kättä ja piirustuksiin alkaa muodostua tarkkoja yksityiskohtia, joita lapsi myös löytää koko ajan enemmän muiden kuvista. Viisivuotias pystyy piirroksiinsa mallintamaan erilaisia muotoja ja yleensä osaa piirtää hahmon, jolla on kädet, jalat, pää ja vartalo. Viisivuotias yleensä pitää käsillään tekemisestä kuten askartelusta, piirtämisestä, leikkaamisesta, helmien pujottelusta, leipomisesta ja ruuanlaitosta. (MLL 2022.) Lepsämän päiväkodissa vastapainoksi lasten karkeamotoristaitojen kehitykselle paljon hienomotoriikkaa vaativia tehtäviä ja lapset osallistetaan oppimisympäristöjen koristamiseen ja rikastamiseen itse tekemällä. Myös viskarikansiossa on huomioitu lasten hienomotoristaitojen kehitys hyvin monipuolisesti.

5.2 Psykkinen kehitys

Psykkinen kehitys pitää sisällään kognitiivisen-, persoonallisuuden- ja tunne-elämän kehityksen. Psykkiseen kehitykseen kuuluu lapsen käyttäytyminen, tunteiden ilmaisu, stressaavista tilanteista selviäminen, keskittyminen ja oppiminen sekä oma käsitys kyvyistään ja muusta maailmasta. Psykkiseen kehitykseen vaikuttavat synnynnäiset tekijät, kuten perimä, temperamentti ja älykyys sekä kasvuympäristöön liittyvät tekijät, kuten perhesuhteet ja vuorovaikutussuhteet vanhempien kanssa. Myös muut ympäristötekijät vaikuttavat psykkiseen kehitykseen, kuten kaverit, harrastukset, päivähoito, uskomukset, arvot, kulttuuri, taloudellinen tilanne, asuinpaikka sekä yhteiskunta. Kehitykseen vaikuttaa myös yksilön oma suuntautuneisuus ja aktiivisuus. Yksilö hakeutuu häntä kiinnostavien asioiden pariin luontaisesti ja asettaa niihin liittyviä tavoitteita sekä toimii ne saavuttaakseen. Liikkeelle laittava voima, joka pitää tavoitteellista toimintaa yllä on motivaatio. Myös opitut arvot ja asenteet vaikuttavat valintoihin, joita yksilö tekee. Lasten kanssa toimiessa tulee aina osata huomioida yksilön suuntautuneisuus ja motivaatio. (Mielenterveystalo 2022; Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2014, 8-13.)

Kognitiivinen kehitys pitää sisällään erilaisia tiedonkäsittelyyn liittyviä toimintoja eli kognitioita. Keskeisimmät kognitiiviset toiminnot ovat havaitseminen, kieli, muistaminen, oppiminen, ajattelu, suunnittelu, ongelmanratkaisu, päättely, tarkkaavaisuus, keskittymiskyky ja päätöksenteko. Viisivuotias lapsi on intuitiivisen ajattelun vaiheessa ja kykenee esimerkiksi esineiden luokitteluun yhden ominaisuuden kuten värin tai muodon perusteella. Lapsi keskittyy asioissa kokonaisuuden sijasta usein yksityiskohtiin. Lapsen voi olla myös haastavaa hahmottaa todellisuuden ja mielikuvituksen rajaa ja lapsella onkin viisivuotiaana hyvin vilkas mielikuvitus. Lapselle tulee antaa tilaa ja mahdollisuuksia oman mielikuvituksen käyttöön. Perusta kognitiiviselle kehitykselle rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja

merkityksellinen yhteistoiminta aikuisen ja lapsen välillä tukee kognitiivista kehitystä (Nurmiranta ym. 2014, 33-35.)

Ihmismieli kehittyy koko elämän ajan. Vuorovaikutus toisiin on avainasemassa lapsen psyykkisessä kehityksessä. Kun lapsi tekee jotain, ympäristö vastaa siihen, tai sitten vaihtoehtoisesti ympäristöltä kohdistuu lapseen odotuksia ja lapsi vastaa niihin. Viisivuotias lapsi tuntee jo kuuluvansa sosiaaliseen yhteisöön, ja perheen lisäksi muut ihmiset vaikuttavatkin lapsen mielen kehitykseen. Viisivuotias lapsi alkaa todella ymmärtää mitä hänelle sanotaan ja lapsi kykenee myös ajattelemaan asioita eri näkökulmista. Lapsi oppii myös sen, että erilaiset tilanteet vaativat erilaista käytöstä ja lapsi oppii sopeutumaan sekä asettumaan erilaisiin rooleihin. (Hari ym. 2015, 64; Keltikangas-Järvinen 1994.)

Kokemukset ja palautteet, joita lapsi saa kasvuympäristöstään muovaavat lapsen minäkäsitystä. Kognitiiviset taidot puolestaan vaikuttavat siihen, miten lapsi kykenee tarkastelemaan itseään. Lapsen elämässä olevilta aikuisilta saatu palaute muovaa sitä, millaiseksi lapsen minäkäsitys rakentuu. Sen kautta myös lapsen itsetunto alkaa rakentua ja lapsi alkaa muodostaa käsitystä itsestään. Itsetunnolla ja käsityksellä itsestä esimerkiksi oppijana on valtava merkitys lapsen oppimiselle sekä sille kuinka merkityksellisenä hän kokee sen. Lapsi rakentaa identiteettiään oppimisen myötä ja oppimisella onkin merkittävä rooli ihmisen elämänkulun eri vaiheissa. Ihmisen oppimat tiedot ja taidot ovat voimavaroja läpi koko elämän. (Wahlman-Neuvonen & Hannonen 2015, 40; Nurmiranta ym. 2014, 16.) Viskaritoiminnan keskeisenä tavoitteena on myönteiset oppimiskokemukset ja lasten minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen. Tehtävien tulisi tukea oppimista ja lapsen persoonallisuuden kehitystä. Tehtävien sopivaa haastavuutta tulee siis pohtia tarkkaan ja mukauttaa myös lapsen taitotasolle sopivaksi. Oppimisen ja terveen itsetunnon kehityksen näkökulmasta tulisi pyrkiä mahdollistamaan oppiminen ja kehitys lähikehityksen vyöhykkeellä.

5.3 Sosiaalinen kehitys

Sosiaalisesta kehityksestä puhuttaessa tarkoitetaan kykyä ja valmiutta liittyä ryhmiin sekä vuorovaikutukseen liittyviä taitoja. Sosiaalisiin taitoihin kuuluu myös yhteistyökyky ja herkkyys toisen yhteistyöaloitteille. Sosiaalista kehitystä on vaikeaa eritellä muusta kehityksestä kuten ajattelutaidoista, persoonallisuuden kehityksestä, tunne-elämän kehityksestä tai turvallisuuden tunteen vakiintumisesta, kaikkien edellä mainittujen vaikuttaessa myös vuorovaikutus ja kaverisuhteiden kehityksessä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 116.)

Lapsen perimä ja temperamentti vaikuttaa kykyyn ja halukkuuteen oppia sosiaalista kanssakäymistä. Luontaiset valmiudet eivät kuitenkaan yksinään määritä sosiaalisten taitojen kehitystä, vaan hyvät sosiaaliset taidot voi saavuttaa oppimalla. Sosiaalisuus on siis halua olla muiden kanssa, kun taas sosiaaliset taidot ja sosiaalinen kompetenssi on kykyä tulla toimeen muiden ihmisten kanssa. Ne sisältävät kyvyn analysoida erilaisia sosiaalisia tilanteita, kykyä

ymmärtää muiden tunteita ja mielialoja, kyky ratkoa ongelmia neuvotellen, sopien ja tehden kompromisseja. Sosiaaliin taitoihin kuuluu myös varasto erilaisia sosiaalisia ongelmanratkaisumalleja sekä kykyä ennakoida mihin ratkaisut johtavat. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49-51.) Esiopetusvalmiuksien näkökulmasta lasten sosiaalisen kehityksen tukeminen on ensiarvoisen tärkeää jo varhaiskasvatuksessa. Työskentely taidot ryhmässä sekä muiden huomioiminen ja tunteiden tulkitseminen on tärkeänä teemana myös viskarikansion sisällöissä.

Kokemukset ja kasvatus muovaavat lapsen sosiaalisia taitoja. Lapselle luontainen sosiaalisuus on sosiaalista kehitystä eteenpäin vievä voima, lapsen ottaessa mielellään kontaktia muihin ja saadessa positiivisia kokemuksia vuorovaikutuksesta. On kuitenkin ymmärrettävä, että sosiaalisuus ei tarkoita automaattisesti hyviä sosiaalisia taitoja vaan sosiaalisella ihmisellä voi olla myös huonot sosiaaliset taidot. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49-51.)

5.4 Matemaattiset taidot

Lapsen matemaattinen ikä on kaikkea muuta kuin fyysinen ikä, siihen vaikuttaa osittain lapsen perimä ja kasvuympäristö, mutta paljon myös se miten paljon ja millaisia matemaattisia kokemuksia lapsella on ollut elämänsä aikana. Alle kolmevuotiailla matemaattinen perusta lähtee liikkeelle sijainti- ja suhdekäsitteistä ja siirtyy siitä pikkuhiljaa vertailuun ja luokitteeluun. Nämä kaikki perustaidot auttavat myöhemmin matemaattisen ajattelun ja loogisen päättelykyvyn kehittämisessä. (Komi 2019.)

Matematiikan keskeisiin taitoihin kuuluu laskeminen, aritmeettiset perustaidot, lukumäärän ymmärrys sekä matemaattisten suhteiden ymmärrys. Ennen kouluikää matematiikassa keskiössä on laskeminen, matemaattisten suhteiden ymmärtäminen ja loogiset periaatteet sekä lukumäärät ja aritmeettisten perustaitojen aloittaminen. Laskemisen taitoihin yhtenä kuuluu lukujonon ymmärtämisen taidot kuten lukujonon luetteleminen eteen- ja taaksepäin, lukujonossa hyppeleminen esimerkiksi sanomalla joka toisen numeron tai lukujonon jatkaminen tietystä numerosta. Lukujonon ymmärtäminen ja luetteleminen on tärkeä osa matemaattista kehitystä ja luo pohjan kaikelle matemaattiselle kehitykselle, sillä sen avulla esimerkiksi laskeaan, kuinka monta esinettä jossakin on sekä käytetään apuna alussa yhteen- ja vähennyslaskuissa. Viisivuotias lapsi on lukujonotaidoissa tuloksen laskemisen vaiheessa, jolloin hän aloittaa laskemisen ykkösestä ja ymmärtää laskea jokaisen esineen erikseen vain kerran sekä ymmärtää viimeisen lukumäärän olevan laskettavien esineiden tulos. Viisivuotias tietää myös, että luvut ovat suuruusjärjestyksessä, jolloin suurempi luku on aina suurempi määrä. Noin 5,5-vuotias lapsi tunnistaa jo numeron tai nopan silmäluvun ilman että laskee pisteitä ja osaa jatkaa laskemista siitä eteenpäin. (Aunio 2016, 65-67.)

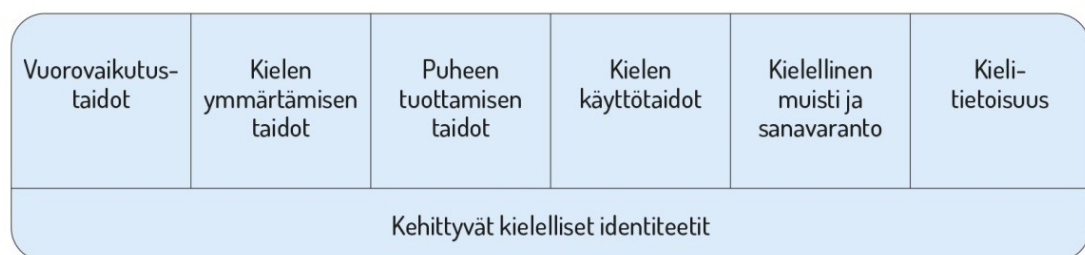
Pienten lasten matemaattisten suhteiden käsitteiden keskiössä ovat loogisuutta mittaavat periaatteet kuten sarjoittaminen, vertailu, luokittelu ja yksi-yhteen suhteet. Sarjoittamiseen yhdistyy selkeästi lukujono ja alussa sarjoittaminen on lapsilla esineiden suuruus- tai

korkeusjärjestykseen asettamista. Kun lapsi on kehittyneempi sarjoituksessa niin hän voi hahmottaa näkemällä lukujonon, että mikä numero jonon keskeltä puuttuu. Vertailu ja luokittelu on tärkeä osa matemaattista hahmottamista. Vertailu on tarpeellinen silloin kun pohditaan lukumäärien eroja tai pysyvyyttä. Luokittelussa lapsi tekee päätöksiä esimerkiksi sen suhteen mitkä esineet kuuluvat laskea ja mitkä jätetään laskematta. (Aunio 2016, 68.)

Matemaattisiin taitoihin liittyy vahvasti laskemisen lisäksi monipuolinen erilaisten käsitteiden hallinta. Ominaisuuskäsitteisiin kuten väriin, muotoon, kokoon, määrään, aikaan ja vastakohtiin tutustuminen on esiopetusikäiselle lapselle ajankohtaista. Alle kouluikäisen lapsen kanssa matemaattisen harjoittelun ytimessä on leikki ja konkreettisuus. Lapsen on hyvä itse kokea ja hahmottaa eri käsitteitä ja ilmiöitä esimerkiksi oman kehon avulla. Lapsen kanssa on hyvä edetä konkreettisuudesta ja kehollisuudesta pikkuhiljaa kohti pöytätasoa. (Tiainen & Välimäki 2015, 12.) Viisivuotias lapsi on kiinnostunut numeroista ja oppii laskemaan esineitä viidestä kymmeneen. Myös esineiden vertailu ja järjestely esimerkiksi suurusjärjestykseen on mieluista. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2011, 63.)

5.5 Kielelliset taidot

Yksi varhaiskasvatuksen tärkeistä tehtävistä on lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien vahvistaminen ja kielellisten identiteettien kehityksen tukeminen. Kieli ja vuorovaikutus on keino ottaa erilaiset tilanteet ja asiat haltuun, hankkia tietoa ja ilmaista itseä. Keskeiset osa-alueet kielellisissä taidoissa ja valmiuksissa ovat vuorovaikutustaidot, kielenymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kieli-tietoisuus (kuvio 4).

Kuvio 4: Kielellisten taitojen osa-alueet

Monipuolinen vuorovaikutus ja kieliympäristö tukee kielellisten taitojen kehitystä. Lapsille tulee antaa kannustavaa palautetta kielenkäytöstä ja vuorovaikutustaidoista sekä kannustaa vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten lasten kanssa. Kielellinen taitaminen vaikuttaa muun muassa lapsen vuorovaikutussuhteisiin ja itsetuntoon, sillä kieli on yksi ajattelun ja ilmaisun väline. Lapsi, joka osaa tulkita omia ja muiden tunteita sekä kertoa omasta tahdostaan omaa yleensä vahvan itsetunnon. Kielellinen kehitys ja ymmärrys sekä käsitteiden hallinta luo

perustan oppimiselle, sillä sen avulla jäsenetään tietoa ja luodaan omaa tietorakennetta. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 66; Opetushallitus 2023b.)

Lukeminen ja kirjoittaminen on osa kielellistä kehitystä, jonka lapsi oppii sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja johon vaikuttaa merkittävästi lapsen kielitietoisuus, jossa kieli on selkeä pohdinnan kohde. Kun lapsi kuulee puhetta, hän oppii erottamaan eri äännteitä ja siten kirjoittaminen ja lukeminen helpottuu. Kirjottamaan oppiminen vaatii, että lapsi ymmärtää erilaisia käsitteitä kuten tavu, äänne, sana tai lause sekä ymmärtää eron puhutussa ja kirjoitetussa kielessä. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 66.)

Viisivuotiaalla on jo hyvin kehittynyt kielitaito ja hän pystyy jo ymmärtämään erilaisia asioita sekä kertomaan niistä monipuolisesti ja tarkasti. Viisivuotias tykkää ja kykenee jo seuraamaan monimutkaistakin tarinaa ja tykkää itsekin kertoa erilaisia tarinoita ja satuja. Viisivuotiaan puhe on jo hyvin lähellä aikuisen tasoa, sillä hän osaa kielen taivutussäännöt sekä lauseen perussäännöt ja pystyy käymään hyvinkin vastavuoroista keskustelua sekä kysymään itsekin kysymyksiä. Viisivuotiaalla voi olla vielä joitakin yleisiä kirjaimien ääntämisvirheitä kuten r-kirjaimen ja s-kirjaimen ääntämisessä. Viisivuotias lapsi osaa usein kuvailla tunteita sekä vertailla erilaisia ominaisuuksia ja esineitä sekä käyttää aikaan liittyviä ilmaisuja monipuolisesti. Viisivuotiaalla on usein kiinnostus kirjoitettuun tekstiin sekä sanojen että äännteiden puolesta. Viisivuotias lapsi oppii esikoulun lähestyessä tunnistamaan sanoista kirjaimia, tavuja sekä äännteitä. (Kuopion kaupunki 2013; MLL 2017; Aaltonen ym. 2008, 20; Hakamo 2011, 27.)

5.6 Kaveri- ja tunnetaidot

Kaveritaidoilla on iso merkitys lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä kaverisuhteiden solmimiseen ja ryhmässä toimimiseen. Lapsi tarvitsee monenlaisia taitoja kaverisuhteiden solmimiseen ja ylläpitoon kuten kykyä ilmaista itseään, kykyä toimia muiden kanssa ja kykyä huomioida muita, kykyä tunnistaa omia ja muiden tunteita sekä kokea empatian tunnetta. Vanhemmillä ja varhaiskasvatuksen aikuisilla on merkittävä rooli lapsen sosiaalisten taitojen kehittämisessä, lapsi tarvitsee turvallisen vuorovaikutussuhteen, jossa hänen kokemuksiaan pyritään ymmärtämään ja sanoittamaan. Tämä lisää myös lapsen taitoa ymmärtää muiden tunteita ja asettua heidän asemaansa. (MLL 2022.)

Varhaiskasvatuksessa aikuiset käyttävät pedagogisia keinoja lasten tutustuttamiseen ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Tällaisia pedagogisia keinoja ovat esimerkiksi vuorovaikutustilanteiden ohjaaminen ja sanoittaminen, kannustaminen, positiivinen huomiointi sekä yhteisiä vuorovaikutusleikkien järjestäminen ja ohjaaminen. Aikuinen luo ryhmään turvallisen ilmapiiirin, jossa kaikilla on turvallinen ja luottavainen olo. Kun lapset uskaltavat näyttää tunteita ja ottaa kontaktia muihin, voi syntyä uusia vuorovaikutussuhteita. Aikuinen auttaa, ohjaa ja tukee lapsia vuorovaikutustilanteissa sekä luo kiireettömiä ja rauhallisia hetkiä niille. Vuorovaikutustaidot kehittyvät myös, kun ryhmään tulee uusia lapsia ja heidät opetellaan ottamaan

hyvin vastaan, otetaan mukaan leikkeihin ja näytetään heille paikkoja. (Pilke päiväkoti 2021b.)

Samalla kun lapset harjoittelevat kaveritaitoja niin myös lasten tunnetaidot kehittyvät hurjasti. Aikuisella on suuri rooli sanoittaa lasten tunteita ristiriitatilanteissa ja väärinymmärryksissä. Aikuinen on lapsille sanoittaja tai tulkki, kun lapset eivät itse ymmärrä kaveria tai tilannetta. Jokaisen lapsen temperamentti ja luonne vaikuttaa siihen, miten lapsi muodostaa kaverisuhteita tai miten paljon kavereita lapsi tarvitsee omaan lähipiiriin. Varhaiskasvattajalla tarvitsee olla herkkyys ymmärtää lasta ja auttaa häntä etenemään kaverisuhteiden luomisessa omaa tahtiaan. (Pilke päiväkoti 2021b.)

6 Opinnäytön vaiheet

Toiminnallinen opinnäytetyö eli kehittämistyö on opinnäytetyön muoto, josta tuotoksena tulee esimerkiksi ohje, opas tai käsikirja. Toiminnallinen opinnäytetyö on tarpeeseen vastaava itsenäinen kokonaisuus, jossa on tutkimuksellinen perusta ja jonka tarkoituksena on tehdä kohderyhmää tai toimintaympäristöä palveleva tuotos. Toiminnallisessa opinnäytetyössä oma ammatillisuus näkyy raporttiin ja tuotokseen tehtyjen lähtökohtien, valintojen ja ratkaisuiden perusteella. Toiminnallisesta opinnäytetyöstä syntyy yleensä jokin tuotos, joka yksinään ei tee opiskelijasta asiantuntijaa, mutta asiaan perehtyminen ja kirjoittaminen eli toteuttamisprosessi auttaa asiantuntijaksi kehittymisessä. Toiminnallisen opinnäytetyön raportti ja tuotos perustellaan aiempiin tutkimuksiin ja lähdekirjallisuuteen. Asiantuntijuuteen kuuluu järjestelmällinen, harkittu, perusteltu ja tarkka dokumentointi, joka lisää myös projektin eettisyyttä, vastuullisuutta ja luotettavuutta. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu vahva yhteistyö työelämän toimeksiantajan kanssa koko projektin ajan, jotta tuotos voi todella vastata ammatillisen käytännön tarpeisiin. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää ammattikäytäntöjä ja tutkimus perustaa ja sen toteuttamisessa voi käyttää laadullista tai määrällistä tutkimusta. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotos ja teksti yhdessä kertovat tekijän taidoista soveltaa ammatillista ja tutkimuksellista tietoa. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 8-9; Vilkkä 2021, 31-34.)

Toiminnallisen opinnäytetyön alussa asetetaan tavoitteet ja tehdään suunnitelma toteutukselle ja aikataululle sekä kehittämismenetelmille. On tärkeää myös pohtia mitkä ovat kriteerit onnistuneelle tuotokselle ja miten valmista tuotosta voidaan arvioida sekä miten siitä kerätään palautetta. Tietoperusta eli keskeiset käsitteet, asiantuntijatieto sekä aiemmat tutkimukset perustellaan lähteisiin viitaten. Toiminnallisessa opinnäytetyössä opiskelijalla on tuoretta tietoa alasta ja tutkimuksista ja työnantajalla on tieto työelämän todellisesta tilanteesta ja tarpeesta. Näiden kohdatessa syntyy toimintatapa tai tuotos, joka kehittää työelämäkumppanin toimintaa. Toiminnallinen opinnäytetyö on koko naisuus, jossa opiskelijan

kehittämisen-, tieto- ja viestintätaidot kehittyvät läpi koko projektin. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 11.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme kehitimme ammattikäytäntöjä ja loimme suunnitelman, ohjeistuksen ja valmiin materiaalin viisivuotiaiden pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Ennen opinnäytetyön aloittamista teimme opinnäytetyösuunnitelman, jossa pohdimme opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitteita, aiheeseemme liittyviä keskeisiä käsitteitä sekä teimme tarvittavia rajauksia ja valintoja laajan aiheen selkeyttämiseksi. Suunnitteluvaiheen jälkeen aloimme perehtyä rajaamaamme tietoperustaan ja tekemään viskarikansiota. Viskarikansion ollessa puoliksi valmis, aloimme kirjoittamaan opinnäytetyön raporttia viskarikansion kehittämisen ohella. Lopuksi teimme pohdintaa ja arviointia kehittämistyön onnistumisesta ja omasta oppimisesta.

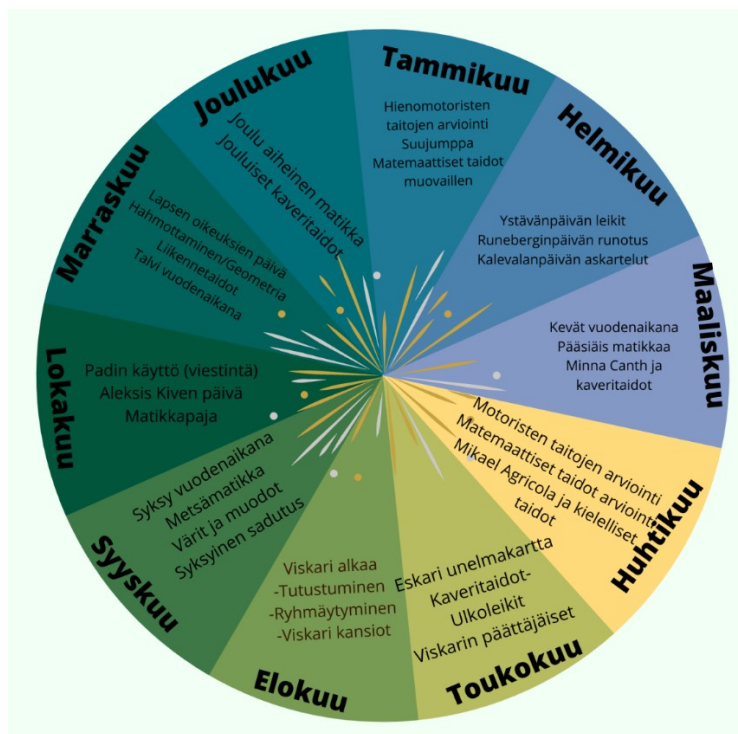
6.1 Viskarikansion suunnittelu

Viskarikansion suunnittelu lähti liikkeelle tunnistetun tarpeen jälkeen. Suunnittelu alkoi opinnäytetyösuunnitelman tekemisellä, jossa tarkentui tietoperusta, toteutuksessa ja arvioinnissa käytettävät menetelmät sekä aikataulu. Viskarikansion painotukset rajasivat tietoperustaa ja suunnitteluvaiheessa ennen varsinaista tietoperustaan perehtymistä viskarikansion sisällöllisiksi tavoitteiksi valikoitui matemaattiset, kielelliset ja sosiaaliset taidot. Painotukset pysyivät myös toteutusvaiheen ajan samoina ja sosiaaliset taidot tarkentuivat myöhemmin kaveri- ja tunnetaidoiksi. Suunnittelu vaiheen alussa hahmotimme kokonaiskuvaa viskarikansiosta painotusten, toiminnassa hyödynnettävien menetelmien ja työtapojen osalta. Pohdimme ja lisäsimme tietoa paljon viskarikansion suunnitteluvaiheessa siitä mitä viisivuotias tarvitsee, jotta hän on syksyllä valmis esikouluun. Lisäksi perehdyimme tarkasti mitkä ovat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman sekä Nurmijärven ja Lepsämän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmien keskeisimmät asiat.

Kehittämismenetelmänä suunnitteluvaiheessa käytimme Bonon kuutta ajattelunhattua. Menetelmän avulla pohdimme mitä tietoa meillä on aiheesta, mitä tietoa tarvitsemme ja mistä sitä saamme. Kyseisen pohdinnan kautta meille hahmottui vielä tarkemmin mihin osa-alueisiin on tärkeää tutustua ja minkälaista tietoa kerätä ennen viskarikansion tekoa. Pohdimme menetelmän avulla myös minkälaisia tunteita idea herättää ja mitä arvoja ja asenteita siihen liittyy. Ymmärsimme tätä kautta enemmän viskarikansion merkityksestä lapsen kehitykselle sekä mutkattomalle siirtymälle esiopetukseen. Seuraavaksi pohdimme mitä huonoja puolia idealla on ja miten ne voidaan huomioida tai välttää. Ymmärsimme valmiin materiaalin ja ohjeistuksen tuomat riskit lapsen osallisuuden toteutumiselle. Tätä kautta nousi idea vinkeistä viskarikansion toiminnassa toiminnan muokattavuudelle. Menetelmän avulla pohdimme myös mitä etuja ja hyviä puolia idealla on ja miten ne voidaan saavuttaa. Huomasimme keskittyneemme niihin jo aiemmin suunnitteluvaiheessa. Erityisesti tässä vaiheessa tarkastelimme vielä, miten

saavuttaisimme viskarikansioista monipuolisen ja eheän kokonaisuuden. Lopuksi tarkaste-
limme myös sitä, miten olimme asiaa lähestyneet ja minkälainen kokonaiskuva meille asiasta
muodostui. Huomasimme jo tässä vaiheessa pohtivamme työn laajuutta ja omaa jaksamis-
tamme prosessin aikana. Päätimme kuitenkin jatkaa tärkeän aiheen työstämistä.

Jatkoimme viskarikansion suunnittelua tekemällä ensin toimintakaudelle oman vuosikellon
(kuvio 5). Lähdimme pohtimaan kansion sisältöä kuukausi kuukaudelta, sisällyttäen sinne tär-
keät päivät kuten esimerkiksi Aleksis Kiven päivä, lasten oikeuksien päivä, liikenneviikko,
joulu, pääsiäinen ja niin edespäin. Jaoin matemaattisia-, kielellisiä ja kaveri- sekä tunne-
taitoja tukevia toimintatuokioita tasaisesti koko vuodelle. Pyrimme yhdistämään juhlapyyhiä ja
vuodenaikoja sopiviin kehityksen osa-alueisiin, kuten kielellisiä taitoja tukevaa toimintaa Ru-
nebergin päivälle ja Mikael Agricolan päivälle sekä kaveritaitoja Minna Canthin päivälle ja lap-
sen oikeuksien päivälle. Sitten pohdimme jokaiselle viikolle omia tavoitteita ja tehtäviä.

Kuvio 5: Viskarin vuosikello

Sisällytimme viskarin vuosikelloon myös lasten motoristen- ja matemaattisten taitojen arvi-
ointia. Arviointia tehdään tammikuussa, jolloin voidaan mukauttaa ja suunnitella toimintaa
lasten tason mukaan sekä huomioida vielä paremmin kehittämistarpeita. Huhtikuussa arviointi
tehdään, jotta lapsesta on ajankohtaista tietoa lapsen siirtyessä syksyllä esiopetukseen. Kun
arviointia tehdään useamman kerran vuodessa, niin myös vanhempien kanssa on helpompi
keskustella lapsen vahvuuksista ja kehittämistarpeista. Vuosikellossa huomioitiin myös

toimintakauden alussa lasten tutustumisen ja ryhmäytymisen näkökulma sekä kevään lopussa eskariin siirtyminen ja siihen liittyvät toiveet, huolet ja jännitteet. Kansion suunnittelussa nousi esiin myös tarve viskareiden liikenetaitojen kehittämiseen ja liikennetaitojen harjoittelulle varattiin yksi toimintakerta.

Seuraavaksi lähdimme suunnittelemaan viskarikansion sisällöllisiä tavoitteita vielä tarkemmin. Matemaattisten taitojen osalta harjoiteltaviksi asioiksi valittiin lukumäärät, vertailu ja luokittelu, erilaiset ominaisuudet ja säännönmukaisuudet, subitisaatio, sarjoittaminen, sijaintikäsitteet, geometria, aikakäsite ympäristöä havainnoimalla, lukujono taidot ja hahmottaminen. Kielellisten taitojen kohdalla harjoiteltaviksi taidoiksi nostettiin kielen ymmärtäminen, puheen tuottaminen, vuorovaikutustaidot, kielellinen muisti, kielenkäyttötaidot, sanavaranto ja kielitietoisuus. Kaveri- ja tunnetaitojen osalta harjoiteltaviksi asioiksi nousi kuunteleminen, ristiriitatilanteiden selvittäminen, tunteiden tunnistaminen ja ilmaisu, itsesäätely, oman mielipiteen muodostaminen ja näkökulman otto, muiden huomiointi, yhteistyötaidot ja ryhmässä toimiminen.

6.2 Viskarikansion toteutus ja sisältö

Viskarikansion toteutus alkoi suunnittelu vaiheen jälkeen ja toteutusvaihe kesti kolme kuukautta. Toteutus eteni kansion tuokioiden kehittämällä, niiden kokeilemisellä ja uudelleen kehittämällä. Toteutus vaiheessa osaa kansion tuokioista kokeiltiin Lepsämän päiväkodin erään lapsiryhmän viisivuotiaiden viskaritoiminnassa. Kokeilevan toiminnan aikana lapsia havainnointiin ja heidän kanssaan keskusteltiin toiminnan mielekkyydestä. Myös toiminnassa mukana olleilta kasvattajilta kyseltiin mielipiteitä toiminnasta. Tuokioita kehitettiin edelleen havaintojen ja palautteen perusteella. Kokeilevasta toiminnasta saatuja havaintoja hyödynnettiin läpi koko viskarikansion toteutuksessa ja sisällössä. Lapsista nousseiden havaintojen perusteella toiminnan kestoa muokattiin tarkemmin sopivan mittaiseksi jokaisen toimintatuokion kohdalla erikseen harkiten. Kokeilevassa toiminnassa huomattiin, että pöytätyöskentelyssä on hyvä olla vaihtoehtoja tekemisessä erilaisten oppijoiden välillä. Lapset tekevät myös tehtäviä hyvin eri tahtisesti. Toiset tekevät tehtävät hyvin nopeasti, joten tehtäviä tulee olla tarpeeksi tarjolla. Tärkeimmät tehtävät, eli tehtävät, joissa on toiminnalle suunnitellut sisältöalueet ja tavoitteet tulee tehdä ensin, jolloin jokainen lapsi saa ne tehdyksi ajan puitteissa. Viskarikansiossa on kuitenkin huomioitu lapset, jotka tekevät tehtäviä nopeammin, lisäämällä lisätehtäviä tuokioihin.

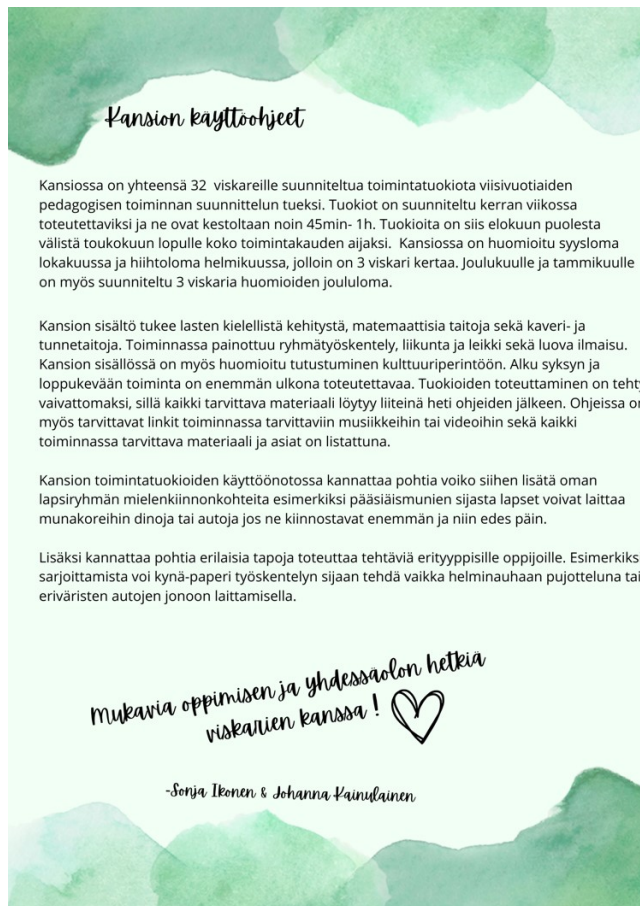
Kokeilevasta toiminnasta saatujen havaintojen ja palautteiden pohjalta myös osaa toiminnasta helpotettiin ja osaa toiminnasta tehtiin haastavammaksi. Esimerkiksi kuvametsästys tehtävässä huomattiin, että tehtävää tulee helpottaa ja selkeyttää viisivuotiaille. Vaikka kaikkea toimintaa ei ehditty tarkastella kokeilevalla toiminnalla, saatiin kokeilevasta toiminnasta paljon yleishyödyllisiä havaintoja viskaritoiminnan suunnittelua ajatellen. Kokeilevassa

toiminnassa huomattiin tarve lasten ryhmätyötaitojen kehittämiseksi ja harjoittelulle. Myös muilta kasvattajilta saadun palautteen perusteella ryhmätyöskentely nähtiin hyvin tärkeänä kehitettävänä taitona ja näiden pohjalta ryhmätyöskentelyä kansion sisällössä lisättiin.

Tuokioiden alkuperäinen kehittäminen ja jatkokehittäminen tapahtui opinnäytetyöntekijöiden yhteisinä työpajoina, joissa oli erilaisia sisältöjä ja teemoja. Teemoja ja sisältöjä oli omien materiaalien luominen ja visuaaliset yksityiskohdat, tavoitteiden tarkentaminen sekä leikkien ja kädentaitojen suunnittelu. Monesti otettiin myös muutama eri toimintakerta, johon kerättiin työpajan aikana sopivat materiaalit, leikit ja tehtävät. Yhteydenpitoa oli useana päivänä viikossa. Tuokioiden kehittämisessä käytettiin inspiraation lähteinä erilaisia kirjastoista ja internetistä löytyneitä materiaaleja, videoita, musiikkeja ja satuja. Inspiraatiota saatiin myös päiväkodin muilta kasvattajilta ja lasten mielenkiinnon kohteista. Tuokioiden suunnittelussa pohdittiin myös kyseiseen toimintaan ja aiheeseen liittyviä arvoja ja asenteita ja niistä käytiin keskustelua myös muiden kasvattajien kanssa. Toiminnan toteutuksessa tehtiin jatkuvaa arviointia sen vaikuttavuudesta, mielekkyydestä, eettisyydestä ja kestävydestä.

Viskarikansio on suunniteltu niin, että siellä on valmis toimintasuunnitelma jokaiselle toimintakauden viikolle. Viskarikansiossa on 32 toimintatuokiota ja ne on jaoteltu vuodelle huomioiden yleiset lomaviikot, jolloin viskaria ei yleensä pidetä. Lisäksi jokaiselle viikolle on kirjattu tavoitteet ja toiminnan sisällöt sekä mitä välineitä toiminnassa tarvitaan. Viskarikansioon on tehty ja koottu kaikki tarvittavat liitteet valmiiksi. Kansion toimintasuunnitelmissa on huomioitu ajankohtaiset tärkeät päivät ja ajat kuten eri vuodenajat sekä eri pyhä- ja juhlapäivät. Viskarikansiossa on myös huomioitu, että tarvittavat tarvikkeet löytyisivät melkein jokaisesta päiväkodista. Toimintatuokioissa tarvittavien materiaalien osalta on mietitty kustannuksia ja kestävyttä.

Viskarikansiossa on miellyttävä ja houkutteleva kansilehti. Kansilehden jälkeen kansiossa on viskarin vuosikello, jonka avulla lukija hahmottaa viskarikansion kokonaisuuden. Vuosikellon jälkeen tulevat kansion käyttöohjeet ja niin sanotut saatesanat, joiden avulla lukijan on helppo orientoitua ja päästä jyvälle kansion käytöstä (kuvio 6).

Kuvio 6 Viskarikansion käyttöohjeet

Käyttöohjeissa kerrotaan selkeästi kansion käytöstä, etenemisestä ja sisällöstä. Käyttöohjeisiin lisättiin myös arvioinnin pohjalta erilaisia oppijoita ja tuen tarpeisia lapsia ajatellen kannustusta käyttää kansiota omalle ryhmälle sopivalla tavalla ja muokata toimintaa lasten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden mukaan.

Kansion käyttöohjeiden jälkeen alkavat itse toimintatuokiot kuukausi ja viikko kerrallaan. Jokaisella kuukaudella on oma kansilehti, joka helpottaa materiaalien etsintää ja kansion selaamista. Kuukausikohtaisten kansilehtien jälkeen tulevat kansilehden kanssa samalla visuaalisella ilmeellä toteutetut toimintaohjeet viikko järjestyksessä (kuvio 7). Jokaisessa toimintaohjeessa lukee myös viikkonumero, joka helpottaa kansion selaamista ja tietyn viikon etsimistä. Toimintaohjeen oikeassa yläreunassa on selvennys kehitettävästä osa-alueesta kuten matemaattiset taidot. Toimintaohje alkaa kahdella kehyslaatikolla, joissa on toisessa koonti keskeisimmistä toiminnan kehittämistä asioista. Moni toimintatuokio kehittää myös eri osa-alueita paljon laajemminkin, mutta kansioon on nostettu oleellimmat toiminnan kehittämät asiat. Toisessa kehys laatikossa on toimintaan varattavat materiaalit ja välineet.

Kuvio 7: Viskarikansion toimintaohje

Seuraavaksi toimintaohjeissa tulee itse ohjeistus toimintaan. Osaan toimintatuokioista on liitetty myös vinkkejä toimintaan liittyen, kuten miten toimintaa voidaan kehittää ja jatkaa lasten kanssa, miten toiminnassa voidaan hyödyntää erilaisia ympäristöjä ja miten toiminnassa voidaan huomioida erilaisia oppijoita. Vinkkejä on myös kerätty toiminnan dokumentointiin liittyen. Jokaisen toimintaohjeistuksen jälkeen tulee toiminnassa mahdollisesti tarvittavat liitteet kuten erilaiset tehtävät tai materiaalit tehtävien toteutukseen. Liitteissä on hyödynnetty niin valmista kaikkien saatavilla olevaa materiaalia kuin myös paljon itsetehtyä materiaalia käyttäen apuna Wordia ja Canvaa. Emme pitäneet tärkeänä, että kaikki materiaali olisi itse tuottamaamme, vaan pyrimme löytämään valmiita materiaaleja internetistä ja kirjastosta, jotka palvelisivat toimintaa parhaalla mahdollisella tavalla. Teimme paljon kansion materiaaleista myös itse ja keksimme erilaisia leikkejä ja tehtäviä.

Viskarikansion kehittämisessä läpi prosessin yhtenä kantavana menetelmänä oli dialoginen vuorovaikutus päiväkodin sekä opinnäytetyön tekijöiden välillä. Kehittämisen tai toiminnan eri vaiheet toiminnallisessa opinnäytetyössä etenivät toimijoiden kanssa dialogisessa vuorovaikutuksessa. Dialoginen vuorovaikutus pitää sisällään keskustelun, arvioinnin, toiminnan uudelleen suuntaamisen, vertaistuen ja palautteen annon sekä vastaanoton (Salonen 2013, 6). Edellä mainitut syntyivät toimijoiden välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Toimeksiantajana toiminut Lepsämän päiväkodin oli erinomainen toimeksiantaja kehitysmuutosten ja

avoimuuden suhteen. Keskustelua kehittämistyöstä käytiin arjessa dialogisesti yhdessä ratkaisuja ja vaihtoehtoja pohtien.

6.3 Viskarikansion arviointi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää viskarikansio Lepsämän päiväkodille. Tavoitteena oli luoda työkalu, jonka avulla voidaan kehittää viisivuotiaiden lasten esiopetusvalmiuksia. Tavoitteena oli tehdä viskarikansiosta monipuolinen kokonaisuus, joka on mukautettavissa eri lapsiryhmien mielenkiinnonkohteiden, tarpeiden ja toiveiden mukaan. Tavoitteena oli kehittää suunnitelma ja ohjeistus viskaritoiminnalle koko toimintakauden ajaksi.

Onnistumisen kriteereinä viskarikansiolle oli, että viskarikansion sisällöstä tulisi mahdollisimman hyvä, monipuolinen ja ymmärrettävä kokonaisuus sekä tuokioista helppoja toteuttaa. Halusimme ulkoasusta kauniin, selkeän ja kuvitetun. Viskarikansion perustana toimi valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, Nurmijärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma sekä Lepsämän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma, tarpeet ja toiveet. Varhaiskasvatussuunnitelmien lisäksi viskarikansion tehtävien suunnittelussa hyödynnettiin kehityspsykologista tietoa ja varhaiskasvatuksen tietoperustaa. Arvioinnissa pohditaan näiden kokonaisuuksien toteutumista, näkymistä ja vaikutusta viskarikansion sisällössä sekä muiden onnistumisen kriteerien onnistumista kansion toteutuksessa.

Opinnäytetyötä arvioitiin itsearviointina, palautteen avulla, kokeilevassa toiminnassa ja havainnoimalla. Itsearviointia hyödynnettiin koko kehittämistyön arvioinnissa alusta loppuun saakka. Itsearvioinnilla ja reflektoinnilla pyrittiin mahdollisimman laadukkaan ja luotettavan tuotoksen ja raportin aikaansaamiseen. Saadun palautteen pohjalta viskarikansiota kehitettiin eteenpäin ja saatiin ideoita jatkokehittämistä varten. Kokeilevassa toimissa saatuja havaintoja hyödynnettiin viskarikansion arvioinnissa.

6.3.1 Itsearviointi

Opinnäytetyöntekijät arvioivat yhdessä reflektoiden koko opinnäytetyö prosessia sekä lopullisen tuotoksen onnistuneisuutta peilaten sitä asetettuihin tavoitteisiin sekä onnistumisen kriteereihin. Arviointia tehtiin kehittämistyöstä myös suhteessa tietoperustaan.

Viskarikansion ulkoasusta tuli kaunis ja käyttöön houkutteleva. Helppokäyttöisyys näkyy ulkoasun ratkaisuisissa ja valinnoissa selkeytenä ja toistuvuutena. Jokainen ohjeistus toistaa samaa kaavaa, jonka ansiosta käyttäjä pääsee nopeasti jyvälle kansion käytöstä ja sisällöstä. Myös vuosikello ja kansion käyttöohjeet helpottavat ja selkeyttävät kansion käyttöä ja ymmärrettävyyttä. Helppokäyttöisyys arvioitiin myös onnistuneeksi tuokioiden helpon toteuttamisen näkökulmasta. Materiaalit ja välineet toimintaan on helposti saatavilla kansiossa mukana tai päiväkodin perusvarustukseen kuuluvaa. Osassa toiminnassa tarvittavat materiaalit vaativat

kuitenkin enemmän valmistelua kuten tulostamista ja leikkaamista, jolloin tuokioon on hyvä valmistautua hyvissä ajoin ennen tuokion pitämistä. Kummallakaan opinnäytetyöntekijöistä ei ollut aikaisempaa kokemusta graafisesta suunnittelusta, joten lähtötasoon peilaten lopputulos oli ulkoasullisesti erittäin onnistunut, yhtenäinen ja mukaansatempaava kokonaisuus.

Sisällölliset tavoitteet saavutettiin. Kansio on monipuolinen ja eheä kokonaisuus. Viskarikansion sisältö vastaa varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteisiin, Nurmijärven kunnan painotuksiin sekä Lepsämän päiväkodin toiveisiin ja tarpeisiin. Toimeksiantaja painotti leikin ja liikunnan merkitystä, joka näkyy hyvin kansion tuokioissa. Kansion sisältö vastaa laaja-alaisen osaamisen eri tavoitteisiin sekä oppimisen alueisiin. Toiminnan suunnittelussa on huomioitu erilaiset oppijat ja monipuoliset työtavat. Viskarikansion toiminta on mukautettavissa eri lapsiryhmien mielenkiinnonkohteiden, tarpeiden ja toiveiden mukaan.

Itsearviointimme mukaan kansioon tulisi lisätä lasta osallistavia näkökulmia, eli miten lasten mielenkiinnonkohteita voisi vielä paremmin huomioida toiminnassa ja miten lapsia olisi voinut osallistaa vielä paremmin koko kehittämistyöhön. Arvioimme myös päiväkodin henkilöstön osallistamisen kehittämistyöhön liian vähäiseksi ja pohdimme myös siihen jatkokehittämismahdollisuuksia. Lapsia kyllä havainnoitiin ja kasvattajien kanssa käytiin keskusteluja, mutta varsinaisia työpajoja muiden ammattilaisten kanssa ei saatu järjestettyä, osittain päiväkodin hyvin kiireisen arjen ja erilaisten palaverien täyttämien päivien vuoksi. Seuraavassa kehittämissyössämme huomioisimme paremmin varsinkin lasten osallistamisen kansion suunnitteluun ja toteutukseen sekä myös toiminnan muunneltavuuden lasten mielenkiinnonkohteiden mukaiseksi vielä paremmin. Toiminta on muunneltavissa, mutta varsinaisia vinkkejä muunneltavuuteen ei tuoda kansiossa tarpeeksi esille. Vinkkien vähäiseen määrään vaikutti osin kansion jo muutenkin suuri työmäärä, jonka takia alkuperäisistä suunnitelmista jouduttiin rajaamaan osa pois. Jälkeenpäin pohdittuna rajauksia olisi pitänyt tehdä, vaikka kansion laajuuden osalta, eli tehdä vähän vähemmän mutta entistäkin harkitummin ja paremmin.

Toimeksiantajana olleen päiväkodin viisivuotiaiden pedagogisen toiminnan suunnittelu on ollut ryhmäkohtaista ja yhtenäinen linja on puuttunut. Uskomme että viskarikansion avulla koko päiväkodin viskaritoiminnalla on mahdollisuus yhtenäistyä selkeämmäksi kokonaisuudeksi. Opinnäytetyömme tuotos on helposti hyödynnettävissä myös useammassa päiväkodissa tai ryhmässä, sillä se on suunniteltu yleispäteväksi ohjeeksi ja se on helppo jakaa digitaalisessa muodossa eteenpäin. Kansio on suunniteltu toimimaan jokaisessa päiväkodissa, sillä siinä on kaikki tarvittava materiaali valmiina mukana. Kansioon on myös helppo lisätä tai muokata tuokioita itselle sopivammaksi. Toistaiseksi kansio jää kuitenkin vain Lepsämän päiväkodin käyttöön. Kansiota tehtiin myös kierrelehtiö, jotta sen käyttö on mahdollisimman vaivatonta ja tarvittavat kopiot saa otettua suoraan kierrevihosta.

Kokonaisuutena arvioimme kehittämistyön edenneen opinnäytetyöntekijöiden ja toimeksiantajan kanssa hyvässä yhteistyössä ja lopputulokseen oltiin tyytyväisiä. Itse kansion tekeminen oli paljon työläämpi ja aikaa vievämpi prosessi kuin osasimme odottaa ja ajallisesti opinnäytetyön valmistuminen venyi muutamalla kuukaudella. Itse tuotoksen valtava työmäärä vaikutti osaltaan opinnäytetyön raportoinnin laajuuteen.

6.3.2 Palaute ammattilaisilta

Palautetta viskarikansioista kerättiin päiväkodinjohtajalta, konsultoivalta varhaiskasvatukseen erityisopettajalta sekä varhaiskasvatuksenopettajilta. Yksi ammattilaisista on ollut myös tiiviimmin mukana kehittämistyössä ja kokeilevassa toiminnassa, joten palautetta on saatu paljon jo projektin aikana. Valmiista viskarikansioista palautetta annettiin anonyymisti ja tulokset käsiteltiin luottamuksellisesti.

Palautteessa kansiomme visuaalista ilmettä pidettiin todella houkuttelevana ja innostavana. Kansion ulkoasu koettiin miellyttäväksi ja käyttöön houkuttelevaksi. Houkuttelevalla ulkoasulla käyttäjä saadaan helposti tutustumaan kansion sisältöön. Sisältöön tutustuminen on helppoa ja mieluisaa selkeyden ja kuvituksen ansiosta. Kuvituksia ja kuvaohjauksia pidettiin oivallisina ja toimivina ja niihin oltiin erityisen tyytyväisiä. Kansiota pidettiin helposti käytönotettavana. Palautteen mukaan kansioon oli saatu kerättyä monipuolinen valikoima erilaisia viskareille soveltuvia tehtäviä ja toimintaa. Viskarin vuosikelloa pidettiin hyvänä ideana ja oivallisena työkaluna hahmottaa vuoden keskeisiä teemoja.

Kansioista saamamme palautteen sekä itsearviointimme mukaan kansioon tulisi lisätä lasta osallistavia näkökulmia, eli miten lasten mielenkiinnonkohteita voisi vielä paremmin huomioida toiminnassa. Kokonaisuudessa huomioidaan erilaiset oppijat mutta yksittäisissä tehtävissä olisi voinut tuoda vielä paremmin esiin muunneltavuuden näkökulmia. Palautteessa korostui erilaisten oppijoiden huomioiminen jokaisen toimintakerran kohdalla vielä paremmin luoden erilaisia vaihtoehtoja muun muassa kynäpaperi työskentelyn tilalle. Myös muissa tehtävissä, kuten sarjoittamisessa voi hyvin käyttää muita keinoja perinteisen kynäpaperi työskentelyn rinnalla ja vaihtoehtona. Vaihtoehtona voi olla helmien sarjoittaminen pujottamalla tai pikkuautoja värin mukaan järjestämällä.

Kansiota arvioineet ammattilaiset näkivät kansion oivallisena työkaluna koko talon viskaritoiminnan yhtenäistämässä ja kehittämässä. Lepsämän päiväkotijatkaja jatkaa viskaritoiminnan kehittämistä ja yhtenäistämistä ryhmien välillä ja keväälle 2023 on sovittu jo ryhmien yhteisiä viskaritoiminnan kehittämiseen tähtääviä palavereita. Kansiota voidaan näissä hyödyntää ja jatkokehittää lisää.

6.3.3 Havainnot kokeilevasta toiminnasta

Viskarikansion sisältöä on arvioitu kokeilemalla toimintaa sekä havainnoimalla lapsia. Kokeilevassa toiminnassa tehtyjen johtopäätöksiin mukaan toiminta on ollut lapsille mieluisaa. Lapset ovat nähtävästi innostuneet toiminnasta ja sitoutuneet siihen hyvin. Etenkin toiminnalliset leikit otettiin hyvin vastaan ja niitä lapset arvioivat mieluisimmiksi. Mielekkyyttä arvioitiin myös lasten sitoutuneisuudella toiminnassa ja huomattiin että toiminta sitoutti lapsia pääasiassa hyvin. Lasten osallisuutta lisäämällä olisi voitu vielä paremmin saada lapset sitoutumaan toimintaan.

Viskarikansion tuokioita pidettiin ajallisesti sopivan mittaisina. Sopivan mittaisesta toiminnasta pyrittiin tekemään johtopäätöksiä ja yleistämään niitä kansion muihin toimintoihin. Kun lapsia havainnoimalla esimerkiksi huomattiin, että liikunnalliset toimintatuokiot voivat kestää ajallisesti hieman kauemmin kuin pöytätasolla tapahtuvat, vähennettiin pöytätason tehtävien kestoa ja lisättiin niihin toiminnallisia osuuksia.

Kokeilevassa toiminnassa tehtyjen havaintojen pohjalta toiminta arvioitiin sopivan haastavaksi suurimmalle osalle lapsista. Viisivuotiaiden taidoissa on kuitenkin paljon tasoeroja, joten jatkokehittämisessä pohditaan myös tarkemmin eri tasoisten lasten huomioimista viskarikansion toiminnassa. Havaintojen pohjalta tehtäviä kuitenkin voitiin helpottaa tai tehdä haasteellisemmiksi eritasoisille lapsille. Arviointi menetelmien yhteenvetona voidaan todeta kansion toiminnan vastaavan viisivuotiaiden kehitystasoon hyvin. Toiminta on sopivan haastavaa ja siinä on kokonaisuudessaan huomioitu erilaiset oppijat.

Kaikkia kansion viskarituokioita ei ole kokeiltu käytännössä, mutta niiden käyttö jatkuu tulevan kevään aikana. Seuraavalla toimintakaudella on tarkoitus aloittaa kansion käyttäminen heti elokuussa.

7 Pohdinta

Aloimme tekemään opinnäytetyötä syksyllä 2022. Aihe nousi esille yhteisissä keskusteluissa, sillä toinen opinnäytetyöntekijöistä työskenteli varhaiskasvatuksenopettajana Lepsämän päiväkodin 3-5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusryhmässä ja viskaritoiminta oli hyvin ajankohtaista viisivuotiaiden suuren määrän vuoksi. Emme aluksi osanneet ehkä ajatella kuinka laajasta projektista todellisuudessa olisi kyse, kun tekee viskarisuunnitelman koko toimintavuodelle. Itse kansion tekeminen oli pitkä ja raskas prosessi, mutta aiheen merkittävyyden vuoksi päätimme jatkaa valitsemallamme linjalla loppuun asti. Koimme kuitenkin myös motivoivana sen, että kansion tuotoksia pystyi ottamaan heti kokeiluun ja käyttöön. Viskarituokiot myös toimivat hyvin, joka innosti meitä projektin jatkamisessa. Huomasimme myös, että aiheemme oli hyvä ja laaja kokonaisuus oman oppimisen kannalta ja opinnäytetyöstä tulikin juuri oikeanlaista oppia työelämää varten.

Koemme, että lopullisesta tuotoksestamme tuli hyvä ja monipuolinen kokonaisuus, josta on oikeasti hyötyä varhaiskasvatuksenopettajan arjessa. Koemme, että opinnäytetyöllämme on oikeasti merkitystä työelämä yhteistyökumppanin toiminnassa ja, että pystymme aidosti autamaan ja kehittämään viisivuotiaiden viskaritoimintaa. Koemme työllämme olevan myös yhteiskunnallinen merkitys, sillä viisivuotiaiden kaksivuotinen esiopetus on opinnäytetyön aikaan valtakunnallisessa kokeilussa ja läsnä monissa yhteiskunnallisissa keskusteluissa.

7.1 Oma oppiminen

Tutustuessamme opinnäytetyötä tukevaan tietoperustaan, opimme paljon lisää 5-vuotiaan lapsen kehityksestä ja oppimisesta, pedagogiikan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä lasten leikin tärkeydestä. Opimme myös lisää liikunnan suosituksista, matemaattisesta- ja kielellisestä kehityksestä sekä kaveri ja tunnetaitojen tukemisesta. Edellä mainitut opit tukevat hyvin ammatillisuuttamme työelämässä valmistuessamme varhaiskasvatuksen sosionomeiksi.

Tehdessämme itse viskarikansiosta opimme paljon atk-taitoja ja graafista suunnittelua käyttäen Canva nimistä graafisen suunnittelun ohjelmaa. Viskarikansion kokoaminen oli uudenlainen projekti molemmille ja sen ansiosta jouduimme ottamaan paljon selvää uusista asioista ja opimme myös tiedonhakua. Opinnäytetyön tekeminen kehitti myös kirjoittamisen ja luetun ymmärtämisen taitoja.

Koko projektista jäi monipuolisesti erilaista oppia. Kehittämistyön suunnittelun tärkeys nousi esiin yhteisessä keskustelussa. Tiukan aikataulun laatiminen vaatii myös hyvät välitavoitteet, joita me emme olleet määritelleet tarpeeksi tarkasti ja osittain sen takia koko projekti venyi hieman alkuperäisestä aikataulusta. Suunnitteluvaiheessa on myös hyvä suunnitella vielä

tarkemmin eri kehittämisen menetelmien käyttöä. Kehittämistyötä tehdessä opimme monien uusien menetelmien käyttöä, reflektointia ja yhteistyötaitoja.

7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimuksessa tai kehittämishankkeessa on käytettävä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, jotka ovat eettisesti kestäviä ja tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia. Tutkimuksessa tai työssä ja sen tulosten raportoinnissa ja esittämisessä tulee käyttää rehellisyyttä. Muiden tekemät työt ja saavutukset tulee ottaa huomioon asianmukaisilla viitteillä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Opinnäytetyön luotettavuudessa ja eettisyydessä on tärkeää arvioida lähteiden luotettavuus ja tarkoituksenmukaisuus omaan aiheeseen liittyen. Opinnäytetyön tekemisen aikana on tärkeää olla johdonmukainen ja pohtia omia valintoja suhteessa oman opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteeseen sekä sitä miten omat valinnat perustellaan. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on hyvä pohtia luotettavuuden arvioinnissa, millaista materiaalia tarvitaan kuten esimerkiksi haastattelut ja kyselyt projektin aikana tai sen jälkeen. Tutkimuksellisen kehittämistyön luotettavuudessa on tärkeää pohtia kehittämisprosessia, neuvottelu- ja yhteistyötilanteita sekä tuloksia. Opinnäytetyön eettisyyttä arvioidessa on tärkeää toteamisen lisäksi kertoa, miten eettisiä periaatteita on noudatettu. Eettisyyden arvioinnissa on myös tärkeää pohtia omia valintoja sekä omaa yhteyttä tutkittavaan ilmiöön ja haastateltaviin ihmisiin. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös tekijänoikeuksien noudattaminen ja kunnioittaminen. (Vilka 2021a, 185,188-189, 197-199, 201; Vilka 2021b, 132.)

Olemme noudattaneet opinnäytetyössämme hyvää tieteellistä käytäntöä. Olemme varmistaneet opinnäytetyömme luotettavuuden ja eettisyyden käyttämällä käsitteitä, joilla on yhteys kehittämistyömme tuotokseen. Olemme pohtineet läpi opinnäytetyön tekemisen omia tiedonhankinta- ja arviointimenetelmiämme ja niiden toimimista suhteessa omaan työhömmö. Olemme työstäneet opinnäytetyötämme johdonmukaisesti jatkuvasti työtämme arvioiden ja valintojamme ja materiaalejamme pohtien. Lisäksi olemme raportoineet ja kirjoittaneet työtämme rehellisesti ja tuoneet esiin työn eri vaiheita. Olemme valinneet työhömmö tarkasti lähteet, jotka ovat luotettavia ja tarkoituksenmukaisia meidän aiheeseemme liittyen. Olemme perustaneet opinnäytetyömme teorian aikaisempiin tutkimuksiin ja lähdemateriaaleihin perustuen. Lisäksi olemme läpi opinnäytetyöprosessin pohtineet omia valintojamme ja niiden perusteluja suhteessa oman opinnäytetyömme tarkoitukseen ja tavoitteeseen. Opinnäytetyöhön liittyvä lasten havainnointi sekä opinnäytetyön palaute ja arviointi on kirjoitettu niin, että palautteenantajan tai havainnoitavien lasten henkilöllisyys ei paljastu. Emme ole myöskään kertoneet ryhmän nimeä, jossa havainnointi on toteutettu. Palautteenantajille on kerrottu, että palautteen antaminen on vapaaehtoista ja heiltä on kysytty lupaa palautteen käyttöön opinnäytetyön arvioinnissa.

7.3 Opinnäytetyön käytettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet

Saimme työstämme palautetta varhaiskasvatuksen opettajilta, konsultoivalta erityisopettajalta ja päiväkodin johtajalta, jota hyödynsimme arvioidessamme työn käytettävyyttä ja jatkokehittämismahdollisuuksia. Yhtenä onnistumisen kriteerinä viskarikansiossa oli sen käytettävyys varhaiskasvatuksenopettajan työvälineenä. Viskarikansio arvioitiin helposti käyttöön otettavana työvälineenä. Käytettävyys arvioitiin myös helpoksi eri ryhmien ja päiväkotien välillä. Viskarikansiosta pyrittiin tekemään mahdollisimman helppo käyttää ja tuokioiden pitämiseen tarvittavat materiaalit löytyvätkin kaikki kansioista. Käytettyä on myös huomioitu, että toimintoihin tarvittavat välineet olisivat sellaisia, jotka löytyvät melkein jokaisesta päiväkodista. Käytettävyyttä lisää myös kansion houkutteleva ja selkeä ulkoasu. Opinnäytetyön liitteenä on sisältöä viskarikansiosta (liitteet 1-5).

Työelämässä käytettävyyden lisäksi tärkeänä onnistumisen kriteerinä nähtiin sen sovellettaavuus ja jatkokehittämismahdollisuudet. Viskarikansion jatkokehittämismahdollsuuutena voisi olla arviointiosio, jonka avulla voitaisiin osallistaa lapset kansion kehittämiseen. Arvioinnissa voisi hyödyntää keskustelua ja erilaisia mittareita selvittämään toiminnan mielekkyyttä, kuten hymynaamoja tai peukkuja. Viskarikansioon voisi lisätä myös havainnointilomakkeen, jossa havainnoidaan lasten kielellisiä- matemaattisia sekä kaveri ja tunnetaitoja toimintakauden alussa ja lopussa. Viskarikansion sisältöä voisi kehittää laajentamalla kansiota lisäämällä sinne lisää tuokioita tai muokata ja jatkokehittää jo olemassa olevia. Harjoituksia voisi myös kehittää ja muokata helpommiksi, jolloin ne soveltuisivat 3-4-vuotiaiden kanssa toteutettaviksi tai vastaavasti tehdä niistä haastavampia, jolloin niitä voisi hyödyntää myös 6-vuotiaiden lasten kanssa. Tuokioiden sisältöä voisi jatkokehittää myös luomalla jokaiselle toimintakerralle kyselylomakkeen, jossa arvioitaisiin mikä toiminnassa toimi ja mikä ei. Kehittämismahdollsuuutena voisi myös jokaiseen toimintatuokioon lisätä vinkkejä, miten tehtävissä voidaan huomioida erilaiset oppijat ja tuen tarpeiset lapset.

Lähteet

Painetut

Hakamo, M.-L. 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Helsinki: Lastenkeskus.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 2000. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino Oy.

Järvinen, M. Laine, A. Hellman-Suominen, K. 2011. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 2. muuttamaton painos. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kronqvist, E. & Pulkkinen, M. 2007. Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.

Mankkinen, K. Jokinen, I. Lintu, R. & Schulman, M. 2015. Pikkulapsesta koululaiseksi. Psykodynaaminen näkökulma tunne-elämän ja ihmissuhteiden kehitykseen. Tampere: Tammerprint Oy.

Piironen-Malmi, U. & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Tammi.

Tiainen, T. & Välimäki, V. 2015. Lukuja liikkuen, tavuja touhuten. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Aaltonen, R., Lehtinen, T., Leppänen, K., Peltonen, T., Tarvo, M.-T., Tuunainen, P. & Viherä-Toivonen, A. 2008. Havainnointi ja pedagoginen tuki 3-5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Viitattu 9.10.2022. http://www.socca.fi/files/486/Havainnointi_pedagoginen_tuki_varhaiskasvatuksessa_2008.pdf

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. E-kirja. PS-kustannus: Jyväskylä

Aunio, P. 2016. Matemaattiset taidot ennen koulun alkua. Viitattu 18.2.2023. https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2016/09/aunio4_2008.pdf

- Duodecim. 2021. Kasvu ja kehitys eri ikäkausina. Viitattu 2.11.2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018#s3>
- Heikka, J, Fonsén, E. Elo, J. & Leinonen, J. 2014. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. E-kirja. Suomen varhaiskasvatus ry.
- Humak. 2022. Opinnäytetyöopas Yamk. Viitattu 19.2.2023. <https://humak.libguides.com/c.php?g=688355&p=4925417>
- livonen, S., Laukkanen, A., Haapala, E. & Raunamo, J. 2016. Motoristen taitojen kehitys. Viitattu 22.2.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75406/OKM22.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Innokylä. 2022. 5-6-vuotiaan kehitys. Viitattu 26.10.2022. https://innokyla.fi/sites/default/files/2020-05/mie_ite_ryhma_5_6_vuotiaan_kehitys_nettiin.pdf
- Innostun liikkumaan. 2022. Motorinen kehitys - yleinen ja yksilöllinen etenemä. Viitattu 26.10.2022. <https://innostunliikkumaan.fi/motoriset-taidot-arjessa-ja-niiden-oppimiseen-vai-kuttavat-tekijat/motorinen-kehitys-yleinen-ja-yksilollinen-etenema/>
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2021. Pedagogisia jatkumoa ja ilmaisuuden iloa! Viisi-vuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa. Viitattu 20.2.2023. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/05/KARVI_9_2021.pdf
- Komi, T. 2019. Oivaltamisen ja oppimisen iloa. Lastentarha 4/2019. Viitattu 18.2.2023. <https://www.vol.fi/uutiset/oivaltamisen-ja-oppimisen-iloa/>
- Korkeakivi, R. 2021. Näin kaksivuotinen esiopetus tasaisi oppimiseroja. Tukitoimet käyntiin jo varhain, matematiikan taidot kohdalleen. Viitattu 18.2.2023. <https://www.opettaja.fi/tyossa/nain-kaksivuotinen-esiopetus-tasaisi-oppimiseroja-tukitoimet-kayntiin-jo-varhain-matematiikan-taidot-kohdilleen/>
- Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. E-kirja. Helsinki: Art House.
- Kuopion kaupunki. 2013. Lapsen kehitys. 5-6-vuotiaat. Viitattu 9.10.2022. <https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7461420/5-6+-vuotias/afcb71c9-0c5c-4f5d-b2f8-33637458356c>
- Laurea ammattikorkeakoulu. Uudet tuulet-Varhaiskasvatus matkalle tulevaisuuteen. 2021. Viitattu 22.1.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/424508/Laurea_julkaisut_162.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- MLL. 2013. Lapsi eri ikävuosina. 5-vuotias. Viitattu 31.10.2022. <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/mllfi/prod/2017/08/04174318/Lapsi-eri-ikäkausina-5-v.pdf>

- MLL. 2017. 5-6-vuotiaan älyllinen kehitys. Viitattu 31.10.2022. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/5-6-vuotiaan-alyllinen-kehitys/>
- MLL. 2019. 5-6-vuotiaan liikunnallinen kehitys. Viitattu 26.10.2022. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/5-6-vuotiaan-liikunnallinen-kehitys/>
- MLL. 2022. Päiväkoti-ikäisen lapsen kaverisuhteet. Viitattu 8.10.2022. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/paivakoti-ikaisen-lapsen-kaverisuhteet/>
- Neuvokas perhe. 2022. Lasten motoristen taitojen vahvistaminen. Viitattu 2.11.2022. <https://neuvokasperhe.fi/artikkeli/lapsen-motoristen-taitojen-vahvistaminen/>
- Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nurmijärven kunta. 2023. Lepsämän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 5.3.2023. <https://docplayer.fi/14369546-Nurmijarven-kunta-lepsaman-paivakodin-varhaiskasvatussuunnitelma.html>
- Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 26.11.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf
- Opetushallitus. 2023a. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. Viitattu 12.2.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>
- Opetushallitus 2023b. Kielten rikas maailma materiaali. Viitattu 21.2.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-rikas-maailma-materiaali>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023a. Varhaiskasvatus. Viitattu 12.2.2023. <https://okm.fi/varhaiskasvatus>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023b. Varhaiskasvatuspalvelut. Viitattu 12.2.2023. <https://okm.fi/varhaiskasvatuspalvelut>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu käynnistetään. Viitattu 5.3.2023. <https://okm.fi/-/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilu-kaynnistetään>
- Pilke päiväkodit. 2021a. Viisivuotiaiden esiopetus eli viskari - mitä ja miksi. Viitattu 20.2.2023. <https://www.pilkepaivakodit.fi/viisivuotiaiden-esiopetus-eli-viskari-mita-ja-miksi/>

Pilke päiväkodit. 2021b. Miten lasten kaveritaitoja tuetaan päiväkodissa? Miten lapseni löytää leikkikavereita? Viitattu 22.2.2023. <https://www.pilkepaivakodit.fi/miten-lapseni-loytaa-leikkikavereita-paivakodissa-miten-lasten-vuorovaikutustaitoja-tuetaan-varhaiskasvatuksessa/>

Pedanet. 2023. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymä vaiheissa. Viitattu 11.3.2023. <https://peda.net/laukaa/laukaaeops/3kjott/3yeajs>

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Viitattu 19.2.2023. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö; Opetusministeriö; Nuorisuomi ry. 2005. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Viitattu 22.1.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72925/URN%3aNBN%3afi-fe201504225286.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 19.2.2023. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 21.2.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Vilka, H. 2021b. Näin onnistut opinnäytetyössä. E-kirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kuviot

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen Laaja-alainen osaaminen	11
Kuvio 2: Oppimisen alueet varhaiskasvatuksessa.....	12
Kuvio 3: Kehityksen osa-alueet.....	18
Kuvio 4: Kielellisten taitojen osa-alueet.....	24
Kuvio 5: Viskarin vuosikello	28
Kuvio 6 Viskari kansion käyttöohjeet.....	31
Kuvio 7: Viskarikansion toimintaviikko	32

Liitteet

Liite 1: Viskarikansion kuukauden välilehti	46
Liite 2: Viskarikansion toimintaohje.....	47
Liite 3: Viskarikansion toimintaohje	48
Liite 4: Viskarikansion toimintaohje.....	49
Liite 5: Viskarikansion toimintaohje.....	50

Liite 1: Viskarikansion kuukauden välilehti

Liite 2: Viskarikansion toimintaohje

Viikko 10

Matemaattiset taidot

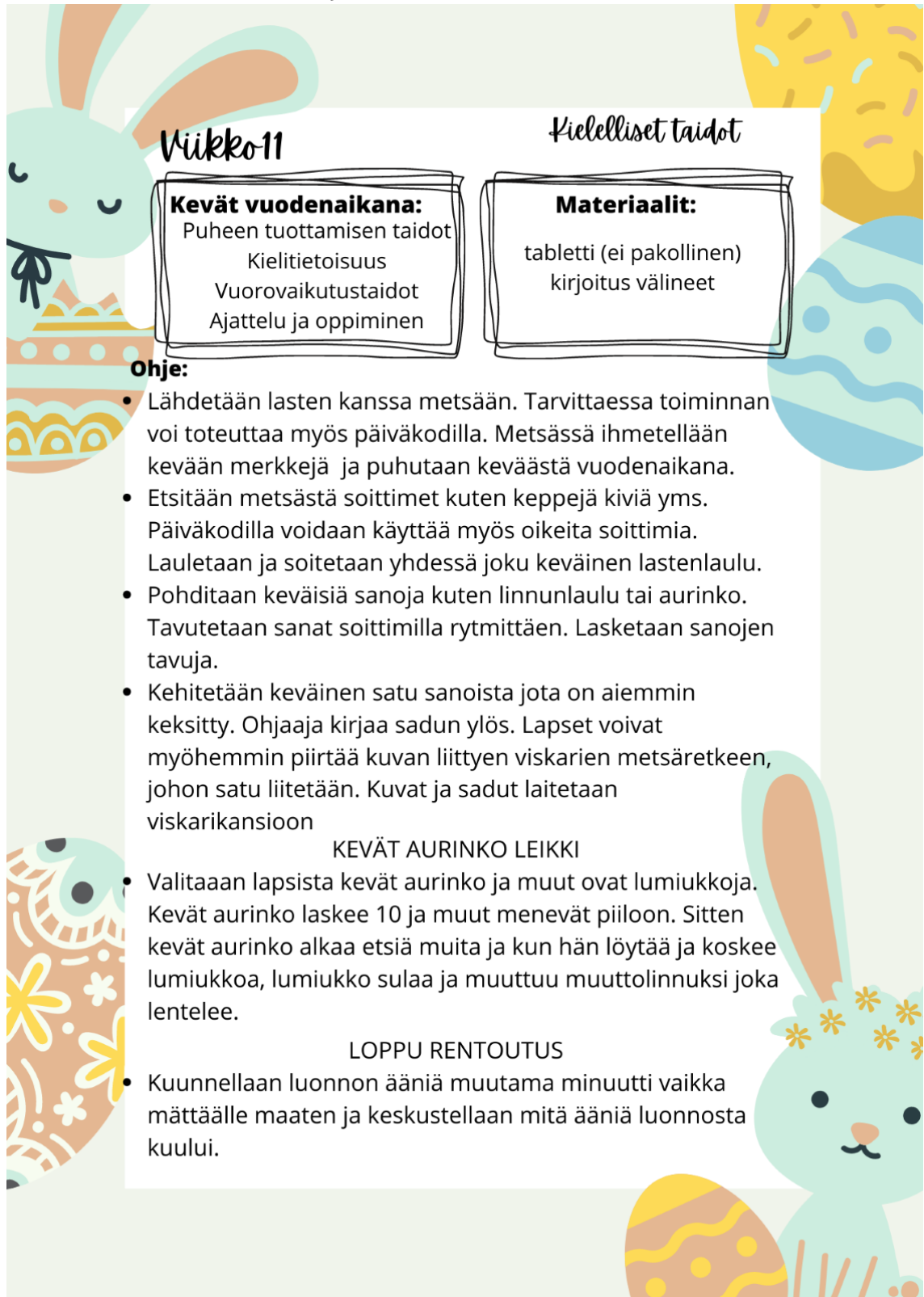
<p>Mitä, missä, milloin? Matemaattiset taidot Kognitiiviset taidot Motoriset taidot Hahmottaminen</p>	<p>Materiaalit Valmiiksi tulostetut vuorokaudenajat ja toimintakuvat Sinitarraa</p>
--	--

Ohje:

Seuraavan tehtävän lapset voivat suorittaa yksitellen, pareittain tai pienissä ryhmissä.

- Seinälle laitetaan eri vuorokauden aikojen kuvat.
- Eripuolille huonetta laitetaan kuvia eri toiminnoista (kts. liite), kuten hammaspesu tai pissalla käynti.
- Lapset hakevat toimintakuvia liikkuen eri tavoin kuten kontaten, varvistaen, hyppien tms. Lapset heittävät isoa noppaa johon on laitettu kuvia eri tavoin liikkumisesta (kts. liite) ja hakevat seuraavan kuvan sillä tavoin liikkuen.
- Sen jälkeen lapset tuovat kuvan oikein vuorokaudenaika kuvan luokse.
- Kun kaikki toimintakuvat on jaettu vuorokaudenaika kuvien alle, keskustellaan yhdessä mitä toimintoja kuuluu mihinkin vuorokauden aikaan.
- Tämän jälkeen lapset kertovat vuorotellen itse minkälaisia aamu- ja iltarutiineja heillä on. Keskustelkaa myös siitä miten eri perheissä voi olla eri järjestyksessä tai erilaisia aamu- tai iltarutiineja.
- Lopuksi laitetaan toimintakuvat tapahtumajärjestykseen.

Liite 3: Viskarikansion toimintaohje

Viikko 11

Kevät vuodenaikana:
Puheen tuottamisen taidot
Kielitietoisuus
Vuorovaikutustaidot
Ajattelu ja oppiminen

Kielelliset taidot

Materiaalit:
tabletti (ei pakollinen)
kirjoitus välineet

Ohje:

- Lähdetään lasten kanssa metsään. Tarvittaessa toiminnan voi toteuttaa myös päiväkodilla. Metsässä ihmetellään kevään merkkejä ja puhutaan keväästä vuodenaikana.
- Etsitään metsästä soittimet kuten keppejä kiviä yms. Päiväkodilla voidaan käyttää myös oikeita soittimia. Lauletaan ja soitetaan yhdessä joku keväinen lastenlaulu.
- Pohditaan keväisiä sanoja kuten linnunlaulu tai aurinko. Tavutetaan sanat soittimilla rytmittäen. Lasketaan sanojen tavuja.
- Kehitetään keväinen satu sanoista jota on aiemmin keksitty. Ohjaaja kirjaa sadun ylös. Lapset voivat myöhemmin piirtää kuvan liittyen viskarien metsäretkeen, johon satu liitetään. Kuvat ja sadut laitetaan viskarikansioon

KEVÄT AURINKO LEIKKI

- Valitaan lapsista kevät aurinko ja muut ovat lumiukkoja. Kevät aurinko laskee 10 ja muut menevät piiloon. Sitten kevät aurinko alkaa etsiä muita ja kun hän löytää ja koskee lumiukkoa, lumiukko sulaa ja muuttuu muuttolinnuksi joka lentelee.

LOPPU RENTOUTUS

- Kuunnellaan luonnon ääniä muutama minuutti vaikka mättäälle maaten ja keskustellaan mitä ääniä luonnosta kuului.

Liite 4: Viskarikansion toimintaohje

Ohje:

- Lapset jaetaan pareihin tai pieniin ryhmiin. Jokainen pari tai ryhmä askarteleo itse neliön tai suorakulmion malliset kehykset ja koristelee ne haluamallaan tavalla.
- Tämän jälkeen lähdetään yhdessä metsään ja jokaisen parin tai ryhmän pitää etsiä 5 kasvia, joista vähintään yksi on heille entuudestaan tuntematon.
- Lapset ottavat kasveista kuvia niin että toinen asettaa kehyksen kukan tai kasvin ympärille ja toinen ottaa kuvan.
- Lopuksi yhdessä viskarituokiolla tai koko ryhmän kesken ihastellaan kuvia ja keskustellaan kasveista. Ryhmässä voi käydä läpi mitä kasveja löytyi ja mitä lapset tunnistivat. Lisäksi voidaan pohtia onko olemassa myrkyllisiä kasveja ja mistä ne tunnistaa tai miten niitä tulee varoa.

Liite 5: Viskarikansion toimintaohje

Viikko 45 **Matematiikka**

Rakentelu Cubeseilla:
 Matemaattinen hahmottaminen
 Yhteistyötaidot
 Geometria
 Säännön mukaisuus

Materiaalit:
 Centicubes
 Ohje laput (kts liite)

Ohje

1. Rakenna lapsille malli ja lapset rakentavat perässä. Malleja voi olla erilaisia lasten taitotasot huomioiden.
2. Tämän jälkeen vaikeutetaan ja ohjaaja rakentaa mallin, joka laitetaan piiloon esimerkiksi peiton alle tai pahlilaatikkoon toiselle puolelle huonetta. Lapset saavat käydä katsomassa mallia tietyn sovitun määrän (esim 3 kertaa) rakentamisen aikana.
3. Tehdään parit ja parista toinen rakentaa ensin ja toinen tekee samanlaisen perässä ja vaihdetaan.
4. Pohditaan säännön mukaisuuksia. Ohjaaja rakentaa esim sininen-keltainen-sininen-keltainen jonon, jota lapsen pitää jatkaa. Tätä voi helpottaa tai vaikeuttaa lapsen taitotason mukaan.
5. Lopuksi tehdään vielä liitteenä oleva tehtävä. Tehtävässä on tarkoitus rakentaa kuvan mukaiset pötköt.